

NEDERLANDSE EN TSJECHISCHE PAARDENRASSEN

Dutch and Czech horse breeds

Nizozemská a česká plemena koní

Bakalářská diplomová práce

Praktická nizozemská filologie

Valentýna Luňáčková

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Křížová, Ph.D.

OLOMOUC 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškeré zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 4. 5. 2017

Valentýna Luňáčková

Dankbetuiging

Graag wil ik van harte mijn dank betuigen aan mijn begeleider, voor haar waardevolle adviezen en aanmerkingen bij het schrijven van mijn bachelorscriptie. Voorts wil ik voormalige directrice van de Nationale Fokkerij in Kladruby nad Labem en de huidige burgemeester van Kladruby nad Labem; Lenka Gotthardová dank zeggen voor haar gedeelde kennis en waardevolle adviezen.

Inhoud

Inleiding	6
1. Paarden nu en in het verleden	8
1.1. De evolutie van het paard	8
1.2. Domesticatie van het paard.....	10
1.3. Het moderne paard.....	10
2. Nederlandse paardenrassen	12
2.1. Het Nederlandse trekpaard.....	12
2.2. Het Friese paard	13
2.3. De Gelderlander en het Groninger	14
2.4. Het KWPN-paard.....	15
2.5. Het KWPN-tuigpaard	16
3. Tsjechische paardenrassen	17
3.1. Het Boheems-Moravisch Belgische paard en de Silezische Noriker	17
3.2. De Kladruber.....	18
3.3. Het Kinsky-paard.....	18
3.4. Het Tsjechische warmbloed.....	19
3.5. De Tsjechische sport pony.....	19
4. De vergelijking van Nederlandse en Tsjechische paarden.....	20
5. De Nederlandse en Tsjechische fokkerij.....	22
5.1. De Nederlandse fokkerij	22
5.1.1. De KWPN-paard fokkerij.....	23
5.1.2. De Friese-paard fokkerij.....	24
5.2. De Tsjechische fokkerij	25
5.2.1. De Tsjechische warmbloed fokkerij.....	28
5.2.2. De Kladruber fokkerij.....	30
6. De export en de import.....	34
6.1. De export en de import in Nederland.....	34
6.2. De export en de import in Tsjechië.....	35
Conclusie.....	39
Bibliografie	42
Literatuurlijst.....	42

Internetbronnen	42
Resumé	46
Summary	47
Bijlagen	49
Annotatie	60

Inleiding

Paarden in Nederland zijn een integraal onderdeel van de lokale cultuur maar ook van het leven op het platteland. Evenals in Tsjechië werden ze vroeger voornamelijk voor het werk gebruikt. Vandaag de dag dienen ze mensen voor hun plezier, om de doelstellingen te voldoen en hoofdzakelijk als hun viervoetige vriend. Paarden zijn in de Tsjechische Republiek alsook in Nederland heel populair.

Dit onderwerp van mijn bachelorscriptie heb ik gekozen omdat ik langlopende ervaringen met paarden heb. Van jongs af aan begeef ik mij tussen deze dieren. Vandaag de dag bezit ik zelf twee paarden.

In 2009 heeft Alice Jirásková op de vakgroep Neerlandistiek van Palacký Universiteit te Olomouc bachelorscriptie over het Friese paard geschreven. In de scriptie werd het Friese paard beschreven, dat één van de oudste paardenrassen ter wereld is. Volgens mij zijn er meer Nederlandse paardenrassen die evenals het Friese paard belangrijk zijn. Ik wilde paardenrassen vergelijken en heb hierbij Nederland en Tsjechië als uitgangspunten gekozen omdat beide landen veel succes in paardenfokken hebben. Beide landen hebben zes eigen paardenrassen en sommige hebben overeenkomsten. In mijn scriptie ga ik in op de verschillende paardenrassen in de sport en op andere gebieden. Tevens zal ik zijn geschiedenis en de karaktereigenschappen belichten. De meeste aandacht wordt aan het paard en de maatschappij, het gebruik, de fokkerij en export en import geschonken.

Het eerste hoofdstuk gaat over paarden in het algemeen, over hun geschiedenis van prehistorie tot nu en over het gebruik van paarden in het verleden en tegenwoordig.

In het tweede hoofdstuk behandel ik Nederlandse paardenrassen – het Nederlandse trekpaard, het Friese paard, de Gelderlander, het Groninger, het KWPN (Koninklijk Warmbloed Paard Nederland) en het KWPN-tuigpaard. In dit deel beschrijf ik zijn gebruik, maar ook zijn afkomst, karaktereigenschappen en nadere interessante details.

Het derde hoofdstuk behelst Tsjechische paardenrassen – het Boheems-Moravisch Belgische paard, de Silezische Noriker, de Kladruber, het Tsjechische warmbloed, het Kinsky-paard en de Tsjechische sport pony. Net als in het vorige deel beschrijf ik ook hier afkomst, karaktereigenschappen en overige interessante zaken.

In het vierde hoofdstuk begint het praktische deel. Dit deel bevat de vergelijking tussen Nederlandse en Tsjechische paardenrassen. Elk land heeft bijvoorbeeld zijn eigen koudbloed paardenras, welke zwaar en sterk is. Er zijn ook paardenrassen, welke meer

geschikt zijn voor de sport. Bovendien hebben beide landen hebben ook één paardenras, dat meer voor ceremoniële doeleinden geschikt is.

In het vijfde hoofdstuk behandel ik de fokkerij. Hier beschrijf ik de geschiedenis en het fokproces, waar we verschillen zien tussen Nederland en Tsjechië. Ik heb de grootste fokkerijen van elk land gekozen – de KWPN-paard fokkerij en de Tsjechische warmbloed fokkerij. Daarnaast vermeld ik informatie over de fokkerij van het Friese paard en de Kladruber omdat deze twee barokpaardenrassen tot de oudste paardenrassen ter wereld behoren.

Het zesde en laatste hoofdstuk is een beetje anders. Hierin ga ik nader in op de economische gegevens. Ik zal de Nederlandse en Tsjechische export en import beschrijven. Er zijn heel veel Nederlandse paarden in Tsjechië. En hun populariteit stijgt nog steeds. Uiteraard ga ik ook in op de export van Tsjechische paardenrassen omdat de Tsjechische paarden ook naar Nederland worden geëxporteerd.

1. Paarden nu en in het verleden

1.1. De evolutie van het paard

Het moderne paard stamt af van de Eohippus. De Eohippus leefde ongeveer vijftig miljoen jaar geleden en was niet groter dan een vos. *“De Eohippus was het eerste dier dat te vergelijken was met een paard en het wordt beschouwd als de vroegste directe voorouder van het hedendaagse paard.”*¹ De fossiele resten zijn afkomstig uit het Eoceen, het oudere tertiair, het tijdperk tussen 60 miljoen en 4 duizend jaar geleden. Eohippus betekent: ‘het paard uit het begin van de geschiedenis’. In 1931 werd bijna het hele skelet van één lid van de Eohippus in Wyoming, Noord-Amerika, gevonden. In Europa werden de andere resten echter al 100 jaar geleden gevonden. Het kleine zoogdier had kussentjes onder zijn poten, net als een hond, die ervoor zorgden dat het dier zich gemakkelijk kon bewegen op de zachte ondergrond. Het had vier tenen aan zijn voorpoten en drie aan zijn achterpoten, die alleen in een kleine ronde nagel of hoef eindigden.

De Mesohippus was een opvolger van de Eohippus in het Midden-Oligoceen (tussen 34 en 23 miljoen jaar geleden). Het dier was met ongeveer 45 centimeter iets groter dan de Eohippus. De Mesohippus had licht gebouwde, drie-tenige poten, waarvan de middelste teen groter was dan de andere twee.

In het Vroeg-Mioceen (tussen 26 en 7 miljoen jaar geleden) ontstonden er grasvlakten over het gehele Amerikaanse en het Euraziatische continent, die een plaats voor Parahippus maakten. De Parahippus had grotere en sterkere tanden, langere poten en minder tenen om zich snel uit de voeten kunnen maken voor roofdieren.

*“In het Midden- en Laat-Mioceen (tussen 25 en 20 miljoen jaar geleden), verscheen Merychippus, nog niet de directe voorouder van het geslacht Equus, maar typerend toch de gevorderde kenmerken.”*² Het dier was meer dan 90 cm hoog, had nog drie tenen maar het hele gewicht werd gedragen door de middelste teen.

*“In het Plioceen (tussen 7 en 3 miljoen jaar geleden) verscheen de eerste eenhoevige voorouder, de Pliohippus.”*³ De Pliohippus was de directe voorouder van het moderne paard. Het dier had sterke en lange benen en liep op het topje van de middelvinger, op de hoef. Zijn hoogte, ongeveer 122 cm, leek op de hoogte van hedendaagse pony.

De Equus verscheen ongeveer een miljoen jaar geleden, aan het begin van ijstijd, in Noord-Amerika. Tot het geslacht Equus behoren zowel paarden, ezels als zebra's (zie bijlage nr. 1 en nr. 2).

¹ MCBANE, S. *De paardenrassen encyclopedie*. Librero b. v. 2004, p. 6

² EDWARDS, E. H. *Obrazová encyklopedie koní*. Cesty. 1998, p. 12

³ MCBANE, S. *De paardenrassen encyclopedie* (2004), p. 7

“De gangbaarste theorie luidt dat er aan het eind van de laatste ijstijd, ongeveer 10.000 jaar geleden, drie primitieve paardentypen in Eurazië bestonden, die alle Equus caballus genoemd werden – de wetenschappelijke naam voor het moderne paard.”⁴ Het woudpaard is waarschijnlijk de voorouder van het moderne koudbloedige trekpaard. Het Aziatische paard, ook het Przewalskipaard genoemd, komt in de tegenwoordige tijd nog voor in dierentuinen en safariparken maar ook in enkele natuurgebieden in oostelijk Azië. Veel hedendaagse pony- en paardenrassen stammen af van de Tarpan, welke erg sterk, snel en agressief was.

“Toen het paard zo’n 5000 tot 6000 jaar geleden voor het eerst werkelijk gedomesticeerd werd, waren uit de drie primitieve paardentypen inmiddels vier basistypen ontstaan: er bestonden twee noordelijke ponytypen en twee zuidelijke paardentypen in Eurazië.”⁵ We spreken gewoonlijk van ponytype 1 of de noordelijke pony, ponytype 2 of de toendrapony, paardentype 3 of het woestijn- of steppepaard en paardentype 4 of het prototype van de Arabier.

Ponytype 1 leefde waarschijnlijk in Noordwest-Europa. Het was een klein dier, ongeveer 1,30 meter hoog maar was goed bestand tegen koud, nat en winderig weer, typisch voor dit gedeelte van de wereld. Het hedendaagse equivalent van deze Keltische of hoogvlakte pony is bijvoorbeeld de Exmoor-pony of het IJslandse paard.

Ponytype 2 leefde in het noorden van Europa en Azië. Hij was een beetje groter dan ponytype 1, zo’n 1,45 meter hoog. Het dier leek op het Przewalskipaard en was zeer goed bestand tegen temperaturen onder het vriespunt, snijvende wind en vorst. Het meest verwant zijn de Fjord en de Highland-pony.

Paardentype 3 leefde in Centraal-Azië en Midden- en West-Europa en was mager en goed bestand tegen de droogte en extreme hitte van dit klimaat. Het paard was ongeveer 1,50 meter hoog en stamde waarschijnlijk af van de Tarpan. Hij was een directe voorouder van het oorspronkelijke Toerkmeense paard en ook van de hedendaagse Akhal-Teke. De draversrassen en de trekpaardrassen moeten eveneens een aanzienlijke hoeveelheid van dit bloed hebben.

Paardentype 4 leefde in West-Azië maar ook in Zuid- en Oost-Azië en Noord-Afrika. Het was een kleiner type, dat ongeveer 1,20 meter hoog was, en zou zich aangepast hebben aan het leven in de woestijn. Het is beïnvloed door de Tarpan. Een directe afstamming van dit type is blijkbaar de Kaspische pony.

⁴ MCBANE, S. *De paardenrassen encyclopedie* (2004), p. 8

⁵ MCBANE, S. *De paardenrassen encyclopedie* (2004), p. 8

1.2. Domesticatie van het paard

Het paard is zo'n 6000 jaar geleden gedomesticeerd en men denkt dat dit in het Verre Oosten of Midden-Oosten voor het plaatsvond. *“Hoewel er aanwijzingen zijn dat men 5000 tot 6000 jaar geleden voor het eerst paarden getemd heeft, zijn er in Eurazië muurschilderingen en gravures gevonden die van een vroegere tijd dateren.”*⁶ Het is mogelijk dat paarden al tussen 20 000 en 30 000 jaar voor Christus gedomesticeerd werden. Dat betekent echter niet dat paarden al bereden of als tuigpaarden ingezet werden. Met een zekerheid grenzende waarschijnlijkheid werd op paarden gereden in het begin van het mesolithicum in Spanje en Noord-Afrika. Een andere theorie gaat ervan uit dat paarden later gedomesticeerd werden in de steppen in Centraal-Azië.

Paarden werden als leveranciers van huiden, melk, bloed, haar en botten gebruikt. *“De mens trok achter paarden en andere grazende dieren aan en uiteindelijk werd het paard gedomesticeerd doordat er steeds meer sedentaire landbouw ontstond.”*⁷ Paarden werden net als ossen en rendieren ook gebruikt voor het trekken van sleden en wagens maar ook voor de jacht.

In de middeleeuwen ontstonden in Europa veel types van paarden die verschillende taken vervulden. Er waren zware toernooipaarden die voor ridders dienst deden, snelle renpaarden, lichte reispaarden, praktische kleine landbouwpaarden enzovoorts.

Het paard was na eeuwen heel belangrijk als landbouw- en militaire factor. Hij maakte mensen en hele naties mogelijk te groeien en machtiger te worden. *“De snelheid en kracht van paarden in combinatie met wagens voor militaire doeleinden bleken essentieel voor de heerschappij van bepaalde rijken en beschavingen.”*⁸ Het paard heeft veel invloed op de oorlogsvoering gehad vanwege zijn snelheid. In de 19^e eeuw werden in Europa snellere en efficiëntere ploegen getrokken door trekpaarden, omdat ze sterker dan ezels en sneller dan ossen waren. In de 18^e en 19^e eeuw beleefde de koets hoogtijdagen als vervoermiddel. Met de komst van landbouwmechanisering en motorisering van leger en burgerbevolking nam de afhankelijkheid van het paard als gebruiksdier af.

1.3. Het moderne paard

Als mensen paarden beter leerden kennen, ontdekten ze dat sommige typen beter geschikt waren voor een bepaald soort werk en begonnen ze sommige hengsten met bepaalde merries te kruisen om gewenste veulens te creëren. Zo ontstonden de eerste paardenrassen. *“Een modern ras is een kunstmatige, door de mens geselecteerde fokgroep, waarin de*

⁶ MCBANE, S. *De paardenrassen encyclopedie* (2004), p. 10

⁷ MCBANE, S. *De paardenrassen encyclopedie* (2004), p. 10

⁸ MCBANE, S. *De paardenrassen encyclopedie* (2004), p. 10

dieren gewoonlijk met elkaar verwant zijn doordat ze van één en dezelfde voorouder afstammen.” Paarden van hetzelfde ras lijken genetisch, in uiterlijk en in gedrag voldoende op elkaar.⁹

Er zijn enkele gebieden en staten waar paarden als vervoermiddel nog steeds worden gebruikt. In heel Oost-Europa, Zuid-Amerika, Azië en Afrika worden paarden en ezels nog veel voor transport- en landbouwdoeleinden ingezet. In de rest van Europa en Noord-Amerika worden ze gebruikt voornamelijk voor recreatieve en sportieve doeleinden. Trekpaarden worden tegenwoordig nog steeds ingezet voor het verslepen van stammen in de bosbouw, omdat paarden de bodem minder beschadigen dan zware machines. In historische steden als Amsterdam, Antwerpen, Oostende, Praag, Rome en Wenen worden koetsen nog steeds of op nieuw gebruikt, maar nu om toeristische ritjes door de stad te maken. In Nederland worden de paarden van ginds gebruikt als koetspaarden bij Prinsjesdag dus ze vervullen de rol van ceremoniële paarden met het trekken van de Gouden Koets. Paarden worden tegenwoordig ook gebruikt om politie te ondersteunen. Deze zogenoemde bereden afdeling hebben verschillende politieregio's van de Nationale Politie in Nederland. In Nederland is er nog de Unit Bereden Politie waarin de ruiters bij de Mobiele Eenheid en bij de diverse evenementen, bijvoorbeeld bij voetbalwedstrijden of bij Prinsjesdag, worden ingezet. In Tsjechië hebben alleen drie steden hun bereden politie – Praag, Brno en Pardubice. Vlakkebaanrennen met volbloeden zijn zeer populair in vele landen net als steeple-chasing, races met sulky's enzovoorts. *“Sinds de Tweede Wereldoorlog hebben de military en spring-, men- en endurance sport een geweldige vlucht genomen.”¹⁰* Ook dressuur, polo, rodeo's en vossenjacht heel populair sporten in de wereld zijn.

Paarden worden sinds enkele jaren in Europa ook gebruikt voor de productie van paardenmelk. Het product wordt bijvoorbeeld gebruikt door patiënten als middel bij huidaandoeningen zoals atopisch eczeem. Het drinken van paardenmelk en koemis is een lange traditie in onder andere Mongolië. Paarden worden ook voor Hippo therapie gebruikt.

⁹ MCBANE, S. *De paardenrassen encyclopedie* (2004), p. 12

¹⁰ MCBANE, S. *De paardenrassen encyclopedie* (2004), p. 25

2. Nederlandse paardenrassen

Er zijn ongeveer 400 verschillende paardenrassen op de wereld van kleine pony's tot grote en zware koudbloeden. Er zijn meer dan 60 miljoen paarden op de hele wereld.¹¹

Nederland telt bijna 450.000 paarden.¹² “Nederland is een paarden minnend land. Het aantal paarden per hoofd van de bevolking is hoger dan in traditionele paardenlanden als Duitsland, Engeland of Spanje.”¹³ In Nederland komen enkele paardenrassen voor die de hele wereld kent bijvoorbeeld het Friese paard en heden ten dage ook het Koninklijk Warmbloed Paard Nederland. In Nederland bestaan er totaal 17 paardenrassen maar sommige rassen komen uit het buitenland.¹⁴ Het Friese paard, het Groninger paard, de Gelderlander, het KWPN-paard en het Nederlandse Trekpaard zijn de paardenrassen die oorspronkelijk uit Nederland komen. De New Forest, de Welshpony, de Shetlandpony, de Dartmoorpony, de Connemara pony, de Exmoorpony, de IJslander, het Przewalskipaard, de ezel, de Halflinger, het Fjordenpaard en de Mérens zijn de resterende paardenrassen die in Nederland leven maar hun oorsprong in het buitenland hebben. In deze scriptie worden alle Nederlandse paardenrassen beschreven van de minder belangrijke tot de belangrijkste. De belangrijkste, het Friese paard en het KWPN-paard, krijgen extra aandacht.

2.1. Het Nederlandse trekpaard

Net als België had Nederland al eeuwenlang zelfgefokte zware paarden. Het is geen toeval dat het Nederlandse trekpaard lijkt op het Belgische zware trekpaard of de Brabander, omdat allebei dezelfde bloedlijnen dragen. “Zware paarden uit Lage Landen vormen vrijwel zeker de basis voor dit ras, evenals de kruisingen met Brabanders en Ardenners uit de 19^e eeuw.”¹⁵ In de Middeleeuwen werden deze paarden als gewaardeerde ridderpaarden gebracht. Ze werden ook ingezet toen er vanuit de landbouw vraag ontstond naar een dier dat sterker was dan de alom vertegenwoordigde os. Merries van het Zeeuwse type

¹¹ 2006, “Koně v číslech” *Stránka o koních* (online). Beschikbaar op:

<<http://www.svetokolo.estranky.cz/clanky/kone/kone-v-cislech.html>> [cit. 3 april 2017]

¹² 2015, “Nederland paardenland – Feiten en cijfers” *KNHS* (pdf). Beschikbaar op:

<<http://www.sectorraadpaarden.nl/uploads/brochure-nederland-paardenland-definitief.pdf>> p. 4 [cit. 3 april 2017]

¹³ 2015, “Nederland paardenland – Feiten en cijfers” *KNHS* (pdf). Beschikbaar op:

<<http://www.sectorraadpaarden.nl/uploads/brochure-nederland-paardenland-definitief.pdf>> p. 4 [cit. 3 april 2017]

¹⁴ “Paardenrassen” *Shetlander* (online). Beschikbaar op:

<<http://communities.zeelandnet.nl/shetlander/p/57628-paardenrassen>> [cit. 3 april 2017]

¹⁵ MCBANE, S. *De paardenrassen encyclopedie* (2004), p. 101

stammen waarschijnlijk van de middeleeuwse ridderpaarden af. Om het gevraagde type te leveren werden deze merries met de Brabander en de Ardenner gekruist.¹⁶ Het hedendaagse Nederlandse trekpaard wordt steeds vooral voor boerenwerk en zwaar trekwerk gebruikt, in het bijzonder voor het trekken van brouwerswagens. Sommige mensen rijden ermee als hobby.

Het verschil tussen het Nederlandse trekpaard en de Brabander is heel klein en de meeste mensen kunnen het niet eens zien. Het Nederlandse trekpaard is een beetje kleiner dan het Belgische trekpaard. Het ras is volgzzaam en gewillig maar is ook beroemd om zijn taatheid, kracht en intelligentie. Hoewel hij erg zwaar is – hij kan wel 750 kg tot 1000 kg wegen – zijn gangen zijn verrassend levendig.

Deze paarden zijn vos, lichtbruin en soms schimmel of zwart. Ze zijn massief gebouwd en rond de hoeven en aan de achterkant van de benen bevindt zich veel behang (zie bijlage nr. 3).

2.2. Het Friese paard

*“Het Friese paard (ook wel Harddraver genoemd) is eindelijk erkend als een van de oorspronkelijke koninklijke paarden van Europa, hoewel het ras niet zo bekend is als andere koninklijke rassen als de Andalusier, de Lusitano en de Lipizzaner.”*¹⁷ Koninklijke paarden zijn paarden die voor het koningshuis gewaardeerd worden. Het Friese paard is een groot zwart paard. Hij is elegant en sterk gebouwd en heeft weelderige, golvende en lange staart en manen. Dit paard wordt vooral gebruikt als koets- en rijpaard maar ook voor het landbouwwerk.

Het Friese paard is afkomstig uit Friesland uit een koudbloedras. Uit de vondst van botten blijkt dat deze koudbloedige paarden door de Romeinen al 3000 jaar geleden werden gebruikt. De Romeinen gebruikten ze voor het werk en ook als toevoeging aan hun leger. Zo kwamen Friese paarden in Groot-Brittannië terecht. Daar werd het ras gebruikt bij de ontwikkelingen van de Engelse Dales- en Fell-pony's. *“Ten tijde van de kruistochten werd het verbeterd met behulp van de Arabier en, gedurende de Spaanse overheersing tijdens de Tachtigjarige Oorlog, met behulp van de Andalusier.”*¹⁸ In de 19^e eeuw werd er ook gekruist met draversrassen teneinde een lichtere bouw te bewerkstelligen. Ook andere Europese paardenrassen werden door het Friese paard beïnvloed. Behalve de Britse Dales- en Fell-pony zijn ook de Duitse Oldenburger en niet op de laatste plaats de Tsjechische Kladruber beïnvloed. *“Na de Eerste Wereldoorlog raakte het ras in verval. Door het brandstoftekort in de Tweede Wereldoorlog nam echter de belangstelling voor het ras weer toe en werd het paard opnieuw*

¹⁶ MCBANE, S. *De paardenrassen encyclopedie* (2004), p. 101

¹⁷ MCBANE, S. *De paardenrassen encyclopedie* (2004), p. 99

¹⁸ DEBBY, S. *Paarden* (2011), p. 216

*ingezet in de landbouw en de transport.*¹⁹ Voor de Eerste Wereldoorlog waren er nog slechts drie hengsten en enkele merries over maar dankzij het kruisen en selectief fokken met de Oldenburger werd het Friese ras hersteld.²⁰

Het Friese paard is een licht tot middelzwaar paard en zijn schofthoogte is tussen 1,52 en 1,63 meter. Zijn houding is trots maar vriendelijk wat het een geliefd paard voor verscheidene disciplines maakt. Hij wordt vaak gebruikt als koetspaard en als *Haute École*-paard, een paard die geavanceerde componenten van klassieke dressuur kent. Het is bijzonder dat Friese paarden altijd zwart zijn. Hieruit vloeit dan ook hun bijnaam *black beauty* voort. De veulens krijgen dezelfde kleur als hun moeders, eventueel hebben ze een klein wit kolletje (zie bijlage nr. 4 en nr. 5).

2.3. De Gelderlander en het Groninger

De Gelderlander en het Groninger paard zijn de twee belangrijke paardenrassen waarop het KWPN-paard gebaseerd is.

De Nederlandse boeren ontwikkelden de Gelderlander voor eigen gebruik maar ook voor handels doeleinden. *“In de 19de eeuw zagen de Gelderse boeren een gat in de markt voor een tuig- en rijpaard van grote kwaliteit en begonnen ze plaatselijk gefokte zware merries te kruisen met kwaliteitshengsten die uit verschillende Europese landen geïmporteerd werden.”*²¹ In de 20^e eeuw is de Gelderlander al een ideaal tuigpaard dus hij kan als basis voor het moderne wedstrijdpaard, de Nederlandse warmbloed, functioneren.²² Tegenwoordig wordt de Gelderlander door sommige mensen nog steeds als werkpaard gebruikt. Het paard wordt voor de ploeg of voor de kar, om hooi van het land te halen, gezet.²³ De hedendaagse Gelderlander wordt echter als tuigpaard, springpaard of gewoon rijpaard gebruikt en wordt ook gebruikt als basispaard in de warmbloedfokkerij.

De Gelderlanders zijn levendig, elegant en een verschijning met een zachtaardig temperament dat zij van hun koudbloedige en warmbloedige voorouders hebben geërfd. Ze hebben springtalent. Wat kleur betreft zijn veel Gelderlanders vossen, lichtbruinen, zwarten en ook schimmelen (zie bijlage nr. 6).

*“Het oude, zuivere Groninger paard, waarvan er tegenwoordig nog maar weinig zijn, diende als zwaar rijpaard, boerenwerkpaard en als evenwichtig, rustig tuigpaard.”*²⁴ Het Groninger paard werd

¹⁹ DEBBY, S. *Paarden* (2011), p. 216.

²⁰ MCBANE, S. *De paardenrassen encyclopedie* (2004), p. 99

²¹ MCBANE, S. *De paardenrassen encyclopedie* (2004), p. 100

²² MCBANE, S. *De paardenrassen encyclopedie* (2004), p. 100

²³ “Paardenrassen”, *Shetlander* (online). Beschikbaar op:

<<http://communities.zeelandnet.nl/shetlander/p/57628-paardenrassen>> [cit. 11 april 2017]

²⁴ MCBANE, S. *De paardenrassen encyclopedie* (2004), p. 234

vroeger vooral gebruikt om op het land te werken of om karren te trekken. Deze paarden, die op het land werkten, waren verschillend in uiterlijk. De paarden, die in het noorden van Groningen leefden deden zwaarder werk dan de paarden van het zuiden van Groningen. In het noorden van Groningen is er kleigrond welke erg zwaar om te ploegen is maar in het zuiden is er hele lichte zandgrond. *“Tegenwoordig is het Groninger vrijwel geheel opgegaan in de moderne warmbloedige sportpaarden van Nederland.”*²⁵ Ook de voormalige koningin heeft twee Groninger paarden, Koene en Omar genaamd. Deze paarden trekken samen met andere paarden één keer in de 2 jaar de Gouden Koets op Prinsjesdag. Groninger paarden trekken de koets het ene jaar en Friese paarden het andere.²⁶ De Amsterdamse politie heeft ook paarden van dit ras.

Het ras heeft een goede bouw, is volgzzaam en niet zo duur in het onderhoud.²⁷ Hun kleur is licht of donker bruin en zwart en ze mogen maar heel weinig wit hebben aan hun benen en hoofd. Wat karakter betreft zijn de Groninger paarden rustig en schrikken niet snel (zie bijlage nr. 7).

2.4. Het KWPN-paard

Het Koninklijk Warmbloed Paard Nederland of de Nederlandse warmbloed is één van de nieuwe paardenrassen ter wereld. Dit ras is een product van de 20e eeuw omdat het stamboek pas sinds 1958 bestaat.²⁸ Deze paarden behoren tegenwoordig tot de populairste en meest gewilde wedstrijd- en rijpaarden ter wereld. Ze worden gebruikt vooral als spring-, dressuur-, rij- en ook tuigpaarden.

*“Het Nederlandse Warmbloed Rijpaard is geen ras maar een type paard, dat is gevormd uit het landbouw-werkpaard van weleer en veredeld met behulp van Engels en Arabisch volbloed.”*²⁹ Dit paard is door de Nederlanders ontwikkeld. Het KWPN-paard is voornamelijk op de Gelderlander en het Groninger gebaseerd. *“De Gelderlander heeft Andalusisch, Napolitaans (Italiaans), Normandisch, Norfolk, Roadster-, Oldenburger, Holsteiner, Anglo-Normandisch, Volbloed- en Hackneybloed in zich, terwijl het Groninger het resultaat was van kruisingen tussen Friesen en Oldenburgers.”*³⁰ Later werd hij met de Engelse en de Arabische volbloed, de Trakehner, de Holsteiner, de Selle Français en de Hannoveraan gekruist. Er werden nog meer

²⁵ MCBANE, S. *De paardenrassen encyclopedie* (2004), p. 234

²⁶ “Paardenrassen”, *Shetlander* (online). Beschikbaar op:

<<http://communities.zeelandnet.nl/shetlander/p/57628-paardenrassen>> [cit. 11 april 2017]

²⁷ MCBANE, S. *De paardenrassen encyclopedie* (2004), p. 234

²⁸ MCBANE, S. *De paardenrassen encyclopedie* (2004), p. 102

²⁹ NIEUWENDIJK, S. *het KWPN-paard*. Welzo Media 2004, p. 7

³⁰ MCBANE, S. *De paardenrassen encyclopedie* (2004), p. 102

warmbloedrassen gebruikt om het type verder te verfijnen terwijl het basistype vorm kreeg.³¹

De KWPN-paarden zijn succesvolle sport- en recreatiepaarden. Deze paarden hebben aansprekende exterieur met een stokmaat tussen 1,64 m en 1,72 m. Ze kunnen alle effen kleuren en aftekeningen hebben, maar zijn meestal bruin, donkerbruin of vos. Wat karakter betreft hebben de Nederlandse warmbloeden een prima temperament: ze zijn intelligent, bereidwillig, rustig en betrouwbaar. Dankzij hun geweldige karakter zijn ze goed geschikt ook voor ruiters die geen of gemiddelde ervaring hebben (zie bijlage nr. 8).

2.5. Het KWPN-tuigpaard

Het Nederlandse tuigpaard is het type paard, dat uniek in de wereld is. *“Vroeger reden de boeren op zondag met paard en wagen naar de kerk en wie een paard had met veel uitstraling en knieactie, kreeg veel bekijks.”*³²

Tegen het eind van de 19^e eeuw begon men in Nederland elegante tuigpaarden te exposeren en fokken. Dat waren Hackney's en dravers uit Engeland. Het Nederlandse tuigpaard is zoals het KWPN-paard gebaseerd op de Gelderlander en het Groninger. Pas in het midden van de 20^e eeuw werden de paarden met lokale hengsten gekruist. Later gebruikten ze ook enkele hengsten van Amerikaanse dravers.³³ Tegenwoordig wordt het tuigpaard gefokt om op tuigpaardconcoursen, maar ook op nationale en landelijke concoursen in het span te presteren. Het typische Nederlandse wedstrijd­circuit met tuigpaarden vindt men nergens in de wereld.³⁴

De majestueuze en hoge actie is karakteristiek voor het Nederlandse tuigpaard (zie bijlage nr. 9).

³¹ DEBBY, S. *Paarden* (2011), p. 210

³² NIEUWENDIJK S. *het KWPN-paard* (2004), p. 10

³³ HALLER, M. *Koně z celého světa*. Euromedia Group, k. s. 2014, p. 147

³⁴ NIEUWENDIJK S. *het KWPN-paard* (2004), p. 10

3. Tsjechische paardenrassen

Tsjechië behoort tot de landen met een traditionele paardenfokkerij, ruitersport en harddraverij. In Tsjechië worden tegenwoordig meer dan 85 duizend paarden gefokt. Behalve de bekendste wereldpaardenrassen zoals de Engelse volbloed, de Arabier, de Haflinger, de Fjord, verschillende warm- en koudbloed paardenrassen worden ook typische Tsjechische paardenrassen gefokt. De bekendste zijn: de Kladruber, het Tsjechische warmbloed, het Kinsky-paard, het Boheems-Moravisch Belgische paard, de Silezische Noriker en de Tsjechische sport pony. Het enige oorspronkelijke Tsjechische paardenras is echter de Kladruber. Alle Tsjechische paardenrassen worden voorgesteld, maar in de kern houd ik me bij de belangrijkste – de Kladruber en het Tsjechische warmbloed om deze met de Nederlandse paardenrassen te kunnen vergelijken.

3.1. Het Boheems-Moravisch Belgische paard en de Silezische Noriker

Het Boheems-Moravisch Belgische paard en de Silezische Noriker zijn de bekendste Tsjechische koudbloedige trekpaarden.

Het Boheems-Moravisch Belgische paard is een heel zwaar trekpaard welke in Tsjechië al sinds ongeveer het jaar 1880 werd gefokt. Dit paardenras is gebaseerd op het Belgische trekpaard welke aan het eind van de 19^e en aan het begin van de 20^e eeuw in Tsjechië werd geïntroduceerd. Het paardenras is het zuiverste ras omdat er in meer dan 70 jaar geen ander paardenras in de fokkerij werd gebracht.³⁵ Heden ten dage wordt het paard vooral ingezet voor het zware werk in het bos (zie bijlage nr. 10).

De Silezische Noriker is gebaseerd op de Oostrijnrijkse Noriker. De boeren van Silezië begonnen in 1903 het paard te fokken. Ze lieten de hengsten de merries van de Norfolk trotter, de Nonius, de Kladruber, de Gidran en ook de Lipizzaner dekken.³⁶ Dankzij zijn vriendelijke karakter is hij als werk- alsook recreatiepaard gebruikt (zie bijlage nr. 11).

³⁵ “Českomoravský belgik” *Koníčci.cz* (online). Beschikbaar op: <<http://ceskomoravsky-belgik.konicii.cz/>> [cit. 12 april 2017]

³⁶ “Slezský norik” *Centrum slezského norika* (online). Beschikbaar op: <<http://www.centrum-slezsky-norik.cz/?Slezsky-Norik/12>> [cit. 12 april 2017]

3.2. De Kladruber

De Kladruber is één van de oudste en meest zeldzame paardenrassen ter wereld. De paardenfokkerij in Kladruby nad Labem werd in 1579 door keizer Rudolf II opgericht.³⁷ Tegenwoordig worden er in Kladruby schimmel en in Slatiňany zwarte Kladrubers gefokt. Het is opvallend dat de Kladruber een ramsneus heeft.

Er werden verschillende bloedlijnen gebruikt om statige koetspaarden te creëren. Aanvankelijk werden zware merries uit de Alpen gekruist met Berberse en Turkse hengsten. Later werden Spaanse Andalusiers geïmporteerd en daarna werden ze ook met Lipizzaners en Napolitaners gekruist. Het Friese paard werd ook gebruikt om zwarte Kladrubers te ontwikkelen. De grotere, meer verfijnde, witte paarden werden gebruikt als rijpaard voor ceremoniële diensten en de cavalerie. *“De zwarte Kladruber was een zwaard, kleiner paard met een iets grover hoofd en werd gefokt voor ceremoniële vier- en zesspannen.”*³⁸ Na de Tweede Wereldoorlog werden Anglo-Normandiërs, Hannoveranen, Oldenburgers en Holsteiners gekruist met de overgebleven Kladrubers.

De Kladruber is een sterk, levendig, maar rustig en volgzaam paard welke vroeger het klassieke tuigpaard was. Tegenwoordig zijn er twee typen wat de bouw betreft: het zwaardere en kleinere barok-type en het lichtere en grotere sport-type. Deze twee typen worden gebruikt als prachtige rij- en koetspaarden (zie bijlage nr. 12).

Er worden ongeveer 1000 Kladrubers in Tsjechië gefokt, de helft van het totale aantal ter wereld. Enige schimmel paarden zijn in dienst bij koninklijke hoven in Denemarken en Zweden.

3.3. Het Kinsky-paard

Het Kinsky-paard is een heel oud paardenras dat in de Middeleeuwen in Bohemen ontstond. In de 19^e eeuw werden sportieve en volbloedige paardenrassen in Ostrov bij Chlumec nad Cidlinou door de familie Kinsky gefokt. Vooral Graaf Octavian Kinsky was belangrijk voor de ontwikkeling van het ras. Na het einde van de Tweede Wereldoorlog werd het eigendom van de familie onteigend en dreigde liquidatie aan de paarden. Gelukkig werd de kudde naar de fokkerij in Kladruby nad Labem verplaatst. Vanaf het jaar 2006 is het Kinsky-paard een zelfstandig paardenras.³⁹

³⁷ “Historie” *Národní hřebčín Kladruby nad Labem* (online). Beschikbaar op: <<http://www.nhkladruby.cz/historie>> [cit. 12 april 2017]

³⁸ DEBBY, S. *Paarden* (2011), p. 240

³⁹ HALLER, M. *Koně z celého světa* (2014), p. 93

Het Kinsky-paard is bekend om zijn bijzondere vacht. *“Bijna 40% van het ras heeft een goudkleurige vacht met een metaalachtige glans.”*⁴⁰ Er wordt veel aandacht aan het karakter besteed. Deze paarden zijn evenwichtig, nieuwsgierig en vriendelijk (zie bijlage nr. 13).

3.4. Het Tsjechische warmbloed

Het Tsjechische warmbloed is het meest verspreide paardenras in Tsjechië. In het verleden werden twee types in Tsjechië gefokt. Ten eerste het zwaardere tuigpaard, het Tsjechische warmbloed, en tweede het lichtere rijpaard, het Moravische rijpaard. Vanaf het eind van de 19^e eeuw werden deze paarden met Oldenburgers en Friezen gekruist. In de 20^e eeuw gebruikten ze Engelse volbloeden, Hannoveranen, Anglo-Normandiërs en Trakehners teneinde edelheid en sterk fundament te verkrijgen. Heden ten dage worden ze veel met Hannoveranen, Holsteiners, Oldenburgers en KWPN-paarden gekruist om geschikte spring- en dressuurpaarden te ontwikkelen.

Vroeger werd het Tsjechische warmbloed gebruikt voor het werk in de landbouw vooral als tuigpaard. Tijdens de Eerste Wereldoorlog was hij meer geschikt als oorlogspaard. *“Na de Tweede Wereldoorlog te maken, vraag naar werkpaarden daalde drastisch en het Tsjechische Warmbloed werd vooral een sport ras.”*⁴¹ Nu is hij goed geschikt als recreatie-, dressuur- en springpaard.

Dit paardenras heeft lichte tot geweldige bouw met veredeld soms een beetje een Arabische hoofd. De stokmaat varieert tussen 158 en 172 cm. Het kan alle vachtkleuren behalve bontgevelek krijgen.

3.5. De Tsjechische sport pony

In vergelijking met Nederland heeft Tsjechië zijn eigen ponyras. De Tsjechische sport pony is een klein en naar verhouding nieuw paardenras. Het stamboek werd opgericht in 2000 om een geschikte sportieve pony vooral voor kinderen te ontwikkelen.⁴² De pony is gebaseerd op kleine werkpaarden die met verschillende typen van Welsh pony's worden gekruist. De stokmaat varieert van 111 tot 156 cm en het paard kan alle kleuren krijgen. Deze pony's worden als rij- en tuigpaarden gebruikt (zie bijlage nr. 14).

⁴⁰ “Equus Kinsky” *Bokt.nl* (online). Beschikbaar op: <https://www.bokt.nl/wiki/Equus_Kinsky> [cit. 16 april 2017]

⁴¹ 2016, “Wat voor soort paard voortgekomen in Tsjecho-Slowakije?” *unHow.info* (online). Beschikbaar op: <<http://unhow.info/nl/pages/817313>> [cit. 16 april 2017]

⁴² “Český sportovní pony” *ASCHK ČR* (online). Beschikbaar op: <<http://www.aschk.cz/cesky-sportovni-pony>> [cit. 17 april 2017]

4. De vergelijking van Nederlandse en Tsjechische paarden

Nederland met meer dan 17 miljoen inwoners telt bijna 450.000 paarden (2014).⁴³ In vergelijking met Tsjechië, met ongeveer 10 miljoen mensen en meer dan 85.000 paarden, is dat een groot verschil tussen deze twee kleine landen.⁴⁴ Beide landen zijn echter heel belangrijk in de wereldwijde fokkerij.

Tsjechië en Nederland hebben elk een oud barok paardenras –Tsjechië de Kladruber, Nederland het Friese paard. Deze twee paarden hebben gelijke opbouw maar andere raskenmerken. Het Friese paard was ook belangrijk in de ontwikkeling van de zwarte Kladruber. De Friese hengst Romke werd tussen de jaren 1974 en 1985 gebruikt voor de ontwikkeling van zwarte Kladrubers in Tsjechië.⁴⁵ Volgens Lenka Gotthardová, de voormalige directrice van de Nationale Fokkerij in Kladruby nad Labem, was Romke zo populair dat hij door Nederlanders naar Utrecht werd teruggekocht. Daar werd hij door Johannes Driessen gebruikt om Arabofriesen te ontwikkelen. Beide paardenrassen worden tegenwoordig gebruikt als fantastische tuigpaarden voor recreatie-, sport- en ceremoniële doeleinden. Ze zijn ook goed geschikt als dressuurpaarden.

Beide landen hebben ook goede sportpaardenrassen – het KWPN-paard, de Gelderlander, het Groninger zijn de Nederlandse paardenrassen en het Tsjechische warmbloed en het Kinsky-paard zijn de paardenrassen van Tsjechië. Alle deze paarden zijn warmbloedig met gelijke raskenmerken. Ze zijn goed geschikt als military-, spring-, dressuur-, en tuigpaarden. Het meest succesvolle paard van deze is zonder twijfel het KWPN-paard. Dit paardenras neemt heden ten dage de eerste plaats in spring- en dressuurranglijst ter wereld. De drie best geslaagde spring- KWPN-paarden zijn de ruïn BMC Van Grunsven Simon en de hengsten Hickstead en Taloubet Z. De ruïn Jerich Parzival neemt de eerste plaats en de hengst Totilas neemt de derde plaats in

⁴³ 2015, “Nederland paardenland – Feiten en cijfers” *KNHS* (pdf). Beschikbaar op:

<<http://www.sectorraadpaarden.nl/uploads/brochure-nederland-paardenland-definitief.pdf>> p. 4 [cit. 20 april 2017]

⁴⁴ Vladimír Klepáč, 2016, “Koní v Česku tryskem přibívá, nejvíc koňáků je v Praze” *Novinky.cz* (online). Beschikbaar op: <<https://www.novinky.cz/domaci/404363-koni-v-cesku-tryskem-pribyva-nejvic-konaku-je-v-praze.html>> [cit. 20 april 2017]

⁴⁵ “Starokladrubský kůň” *genzdrojehz.wz.cz* (online). Beschikbaar op: <<http://www.genzdrojehz.wz.cz/horses/sk.htm>> [cit. 21 april 2017]

dressuurranglijst.⁴⁶ In military- ranglijst bevinden de KWPN-paarden zich op de vijfde plaats. De populairste fokhengst in spring- en militarysport is 25-jarige Kannan.

Het Nederlandse trekpaard kunnen we ook met de andere twee Tsjechische paardenrassen, het Boheems-Moravisch Belgische paard en de Silezische Noriker, vergelijken. Deze drie paardenrassen vertegenwoordigen alle zware koudbloedigen met vriendelijke karaktereigenschappen. Ze worden vaak gebruikt als trekpaarden, werkpaarden in bossen of als recreatiepaarden.

De vergelijking van Nederlandse en Tsjechische paardenrassen kunnen we in de tabel nr. 1 zien.

Tabel nr. 1: Nederlandse en Tsjechische paardenrassen

	Barok- paardenrassen	Koudbloedige paardenrassen	Warmbloedige sportpaardenrassen	De rest
Nederland	het Friese paard	het Nederlandse trekpaard	de Gelderlander	het KWPN- tuigpaard
			het Groninger	
			het KWPN-paard	
Tsjechië	de Kladruber	het Boheems- Moravisch Belgische paard	het Tsjechische warmbloed	de Tsjechische sport pony
		de Silezische Noriker	het Kinsky paard	

⁴⁶ Martina Cerhová, 2012, “KWPN koně vládnou jezdeckému sportu” *EQUICHANNEL.cz* (online). Beschikbaar op: <<http://www.equichannel.cz/kwpn-kone-vladnou-jezdeckemu-sportu>> [cit. 21 april 2017]

5. De Nederlandse en Tsjechische fokkerij

5.1. De Nederlandse fokkerij

Nederland is één van de geslaagde landen in paardenfokken ter wereld. In de afgelopen 50 jaar traden ze op de voorgrond. Het Koninklijk Warmbloed Paardenstamboek Nederland (het KWPN) is, met circa 10 duizend veulens per jaar, één van de grootste sportpaardenstamboeken ter wereld. Al jarenlang neemt het KWPN-paard een topositie in op de stamboekranglijsten van de internationale overkoepelende fokkerijorganisatie. Dit betekent, dat de Nederlands gefokte paarden in de internationale paardensport bijzonder veel successen boeken.⁴⁷

Volgens het artikel ‘Waarom Nederland miljoenen verdient met paardenfokken’ zijn er vier redenen waarom Nederland zo vreselijk goed in paardenfokken is.⁴⁸ Ten eerste; de kleine oppervlakte van het land. Het is erg belangrijk voor Amerikaanse of rijke Russische en Arabische paardenliefhebbers, dat ze niet zo veel hoeven reizen als ze tientallen maneges, fokkerijen en concours willen bezoeken. Ten tweede is er sprake van strenge keuring. Als een Nederlandse fokker geld wil verdienen moet hij een paard in één van de Nederlandse stamboeken krijgen, bijvoorbeeld in het KWPN-stamboek. De selectie daarvoor is echter strikt. Van de 550 hengsten die jaarlijks auditie doen voor het KWPN-stamboek, haaltslechts minder dan vijf procent notering. Met deze hengsten kunnen fokkers veel geld verdienen. Het sperma levert al gauw duizenden euro’s per keer op. Ten derde noteren wede vooruitstrevendheid van Nederlands grootste stamboek. Alleen als Duits, Frans of Engels paardenbloed aan strenge eisen voldoet, is dit buitenlands bloed in het KWPN-stamboek toegestaan. De andere, buitenlandse, stamboeken houden vast aan het puur houden van hun nationale paardenbloed met het gevolg dat ze kwaliteit mislopen. Ten slotte is het zo dat de paardensport wijd verspreid is. Maarten van der Heijden, technisch directeur van de Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie, heeft gezegd: *“In de paardenbranche gaat jaarlijks 1,5 miljard euro om. Er is geen dorp in Nederland waar niet een manege of rijvereniging is. Er zijn hier jaarlijks 7.700 officiële paardenwedstrijden. Elk weekend is er wel ergens een wedstrijd die je kunt rijden.”* Alle bovenstaande

⁴⁷ “Fokkerij” KWPN (online). Beschikbaar op: <<https://www.kwpn.nl/kwp-n-paard/selectie--en-fokprogramma/fokkerij>> [cit. 24 april 2017]

⁴⁸ Guus Ritzen, 2015, “Waarom Nederland miljoenen verdient met paardenfokken” *nrc.nl* (online). Beschikbaar op: <<https://www.nrc.nl/nieuws/2015/07/17/waarom-is-nederland-zo-goed-in-paardenfokken-a1495697>> [cit. 24 april 2017]

vermeldingen, drijven het niveau van de paardensport en de prijs van de paarden omhoog.⁴⁹

Hoewel Nederlands zelf geen ponyrassen heeft ontwikkeld, is het land hierin ook erg succesvol. Uit het onderzoek van het Centraal Bureau voor Statistiek blijkt, dat het aantal paarden en pony's in Nederland sinds 1990 gigantisch is toegenomen. De New Forest, de Welshpony, de Shetlandpony, de Dartmoorpony, de Connemara pony, de Exmoorpony, de Ijslander, de Haflinger en het Fjordenpaard zijn de ponyrassen die hier gefokt worden.

5.1.1. De KWPN-paard fokkerij

*“Fokkers van KWPN-paarden weten de juiste match te maken door de eigenschappen van merries en hengsten bij elkaar te zoeken. Zo proberen ze om de perfecte nakomeling te fokken.”*⁵⁰ Dit proces wordt tegenwoordig gebruikt, maar in het verleden kruisten ze paarden ‘zonder oorsprong.’ En dat is een groot verschil tussen Nederland en Tsjechië. De Tsjechen kijken altijd op de oorsprong van hengsten en merries maar ze zijn in de verste verte niet op het niveau als de Nederlanders. De Nederlanders zijn direct en doelbewust en als ze een doel hebben, doen ze al het mogelijke. Ze zijn ook vaak bescheiden maar ze zijn niet bang om geld in goede paarden te beleggen. Zo werden oorspronkelijke Nederlandse paardenrassen zoals de Gelderlander of het Groninger gekruist voornamelijk met Duitse en Engelse paardenrassen. Uit deze ‘ondeskundige’ kruisingen kregen ze het beste hedendaagse paardenras, het KWPN-paard.

*“Het KWPN heeft een fokdoel opgesteld dat gerelateerd is aan de vraag naar goede sportpaarden. De bedoeling is paarden te fokken die niet alleen opgewassen zijn tegen de zware eisen van de hedendaagse sport, maar daarin uitblinken en daarom winnaars zijn.”*⁵¹ Zo proberen ze om het perfecte veulen te fokken. Het proces komt aan op inzicht en ervaring, het is de factor geluk allang voorbij. Als iemand een geschikte merrie heeft, kan hij of zij uit meer dan 200 goedgekeurde KWPN-hengsten kiezen, om zijn of haar eigen KWPN-nakomeling creëren. De merrie moet goede gebruikseigenschappen hebben, eerlijk zijn, correct gebouwd zijn enzovoort. De hengsten staan op dekstations, maar het is vaak niet nodig om de merrie bij de hengst te brengen. Tegenwoordig wordt vaker de kunstmatige inseminatie gebruikt dan de natuurlijke dekking. Als na elf maanden het veulen ter

⁴⁹ Guus Ritzen, 2015, “Waarom Nederland miljoenen verdient met paardenfokken” *nrc.nl* (online). Beschikbaar op: <<https://www.nrc.nl/nieuws/2015/07/17/waarom-is-nederland-zo-goed-in-paardenfokken-a1495697>> [cit. 24 april 2017]

⁵⁰ “Fokkerij” KWPN (online). Beschikbaar op: <<https://www.kwpn.nl/kwpn-paard/selectie--en-fokprogramma/fokkerij>> [cit. 24 april 2017]

⁵¹ NIEUWENDIJK S. *het KWPN-paard* (2004), p. 28

wereld komt, moet elke eigenaar zijn veulen registreren. *“Dat gaat gemakkelijk door het dekbevijs/geboortebewijs op te sturen, dat u na de dekking van de merrie in bezit krijgt. Deze aangifte moet binnen 14 dagen na de geboorte op het stamboekbureau gearriveerd zijn.”*⁵² Enige tijd na het inzenden van het geboortebericht komt er een veulencontroleur om het veulen te ‘schetsen.’ Bij het schetsen worden de kleur, de aftekeningen en de naam officieel vastgesteld. Dan krijgt de fokker het paspoort en het registratiebewijs van het veulen. Het registratiebewijs betekent dat het veulen in het veulenboek voor de volgende drie jaar ingeschreven staat. Om het KWPN-paard te identificeren wordt recent de chip, een kleine transponder met een uniek nummer, gebruikt. In het verleden werden deze paarden onder andere voorzien van een tongtatoeage.

Het Nederlandse topdressuurpaard Totilas is één van de duurste hengsten allertijden. Het zaad van hem kost zo’n tien duizend euro en hij zelf werd vijf jaar geleden aan Duitsland voor waarschijnlijk tien miljoen euro verkocht.

In de Tsjechische fokkerij worden het springpaard Kannan en zijn nakomelingen vaak gebruikt. Zo wordt dit jaar Karachi From Second Life Z, Kannan’s eigen zoon, aangeboden.

5.1.2. De Friese-paard fokkerij

In 1879 werd het Friese Paarden-Stamboek ingesteld maar het ras is al meer dan 3000 jaar oud. *“De Romeinen namen het paard mee om in Britannië veldtochten te kunnen voeren. Ook in de middeleeuwen werd de Fries als krijgspaard gebruikt.”*⁵³ Tijdens de Tachtigjarige Oorlog werden de Friese paarden met Spaanse paardenrassen gekruist om een veelzijdig paard te verkrijgen. In de 19^e eeuw werden ze met de dravers gekruist, omdat de drafporten erg populair waren. Door de volgende kruisingen werd het ras steeds minder geschikt om op het land te werken, omdat het een steeds lichtere bouw kreeg. In de jaren 60 van de 20^e eeuw werd het paard met uitsterven bedreigd maar al in 2003 telde het aantal Friese paarden meer dan 40.000.⁵⁴ Tegenwoordig concentreren de paardenfokkers zich erop om geschikte rij- en tuigpaard te creëren.

Het KFPS staat voor het Koninklijk Fries Paarden Stamboek. De oprichting van dit oudste paardenstamboek in Nederland gaf de stoot tot een flinke opleving in de fokkerij. Het tegenwoordige bestand van Friese paarden stamt van een enkele hengst af, van Nemo 51 P, die in 1885 werd geboren en in 1888 voor de dekdienst goedgekeurd werd. In de tegenwoordige friesenfokkerij onderscheidde men tot het einde van het eerste

⁵² NIEUWENDIJK S. *het KWPN-paard* (2004), p. 32

⁵³ “Friese paard” *bsfb.be* (online). Beschikbaar op: <<http://www.bsfb.be/>> [cit. 24 april 2017]

⁵⁴ “Friese paard” *bsfb.be* (online). Beschikbaar op: <<http://www.bsfb.be/>> [cit. 24 april 2017]

decennium van de 21^e eeuw drie hengstenlijnen – de Tetman 205, de Age 168 en de Ritske 202 P. Nu spreekt men echter over vier lijnen – de Age 168, de Ritske 202 P. en de in twee lijnen gesplitste Tetman 205, de Jarich 225 en de Mark 232 P. Deze P staat voor Preferent, de hoogste waardering voor een Friese hengst.

De Friese paarden waren niet altijd een ras met 100% zwarte paarden. Tegenwoordig kennen we strikt zwarte Friese-paarden, die alleen kleine aftekeningen kunnen hebben. Heden ten dage zijn alleen een witte vlok of sterretje op het voorhoofd of enkele witte haren op boven of onderlip toegestaan. Bij andere grotere witte aftekeningen op andere plaatsen van het lichaam, wordt het paard niet in het stamboek ingeschreven. In de middeleeuwen, rond het jaar 1500, kwamen ook schimmels en andere kleuren voor, maar 200 jaar later was al de helft van hen van zwarte kleur. Toen het stamboek in 1879 werd opgericht, was nog 10% van ingeschreven paarden van andere dan zwarte kleur. *“De laatste bruine merrie werd in 1928 in het merriestamboek ingeschreven.”*⁵⁵

*“Per 1 januari 1994 telde het Stamboek ruim 4500 leden en stonden er in totaal rond 15 000 paarden in de verschillende registers ingeschreven.”*⁵⁶ Vandaag de dag telt het stamboek wereldwijd meer dan 60.000 paarden en ruim 15.000 leden.

Volgens het KFPS is het doel van het KFPS het behouden, verbeteren, bevorderen van het welzijn en promoten van het Friese paard met zijn exterieur, gangen en karakter.

5.2. De Tsjechische fokkerij

Hoewel Tsjechië in paardenfokken niet zo goed als Nederland is, behoort het tot de landen met een grote traditie van paardenfokkerij. Het land is niet op hetzelfde niveau als Nederland, vanwege de socialistische invloed die Oost-Europese landen beheerste. Niet alleen in Tsjechië maar ook in andere landen was het verboden om buitenlandse paarden te importeren. Daarom stagneerde de Tsjechische fokkerij gedurende meer dan twintig jaar. Paardenfokkerij in Tsjechië dient vooral belangen- en relaxatieactiviteiten. Slechts een klein gedeelte van paardenfokkers verdient geld met het paardenfokken. Pas in het nieuwe millennium verdubbelde het aantal paarden tot meer dan 85.000 (2016).⁵⁷ Dat kunnen we in de tabel nr. 2 zien.

⁵⁵ “Hedendaagse Friese fokkerij” *FRIESENWIKI* (online). Beschikbaar op:

<<http://www.friesenwiki.de/nl/friesenpferde/friesenzucht/>> [cit. 24 april 2017]

⁵⁶ DOUMA, A. K. W. *Paarden van eigen bodem: Het Friese paard in kort bestek*. Drachten. 1994, p. 33

⁵⁷ Vladimír Klepáč, 2016, “Koni v Česku tryskem přibívá, nejvíc koňáků je v Praze” *Novinky.cz* (online). Beschikbaar op: <<https://www.novinky.cz/domaci/404363-koni-v-cesku-tryskem-pribyva-nejvic-konaku-je-v-praze.html>> [cit. 24 april 2017]

Tabel nr. 2: Het aantal paarden in Tsjechië tussen de jaren 2002 en 2014⁵⁸

2002	38 766
2003	43 725
2004	49 512
2005	54 956
2006	59 165
2007	63 196
2008	66 671
2009	71 515
2010	73 932
2011	76 835
2012	80 073
2013	81 792
2014 *	82 536

In de 14^e en 15^e eeuw werden in de zogenoemde fokstallen al ongeveer 30 hengsten en 400 merries gefokt. Later begonnen zich nieuwe paardenrassen door heel Europa te verspreiden. In Bohemen werden vooral Spaanse en Duitse paardenrassen gebracht maar ook exotische paardenrassen zoals de Arabier kwamen hier voor. Daarom werd de fokkerij in Kladruby nad Labem in 1579 opgericht alwaar één van de oudste paardenrassen ter wereld werd ontwikkeld. Onder de invloed van oud Italiaanse en oud Spaanse bloedlijnen werd de Kladruber ontwikkeld. In 1763 werd een octrooi over verordening van paardenfokken voor alle Staten en adel door Maria Theresia van Oostenrijk uitgegeven. Onder andere beval ze het registeren van alle fokhengsten en merries. In dit jaar werd ook de eerste diergeneeskundige hogeschool opgericht. In 1780 werd door keizer Jozef II een ander belangrijk decreet uitgegeven. Hij voerde in, dat elk paard zichtbare onderscheidingstekens (een beentatoeage) diende te hebben en dat alle geschikte fokhengsten vanaf nu tot het militair bestuur behoren. Vandaag de dag vervullen de stoeterijen in Písek en Tlumačov en ook de Nationale Paardenfokkerij in Kladruby nad Labem deze functie.

In de jaren 50 van de 20^e eeuw werden er in West-Europa vooral warmbloedige paardenrassen voor sportieve doeleinden gefokt. Aan de andere kant; de Tsjechische fokkerij concentreerde zich op veelzijdig gebruik van hun paarden. In het tijdperk van privatisering veranderde het eigendom en het bezit van paarden. Helaas daalde de vakbekwaamheid en ook de kwaliteit van paarden. Als gevolg daarvan zochten de

⁵⁸ “Téma: chov koní” *ASCHK ČR* (pdf). Beschikbaar op:

<http://www.aschk.cz/sites/default/files/nas_chov_1_2015_priloha_tema_chov_koni.pdf> p. 50 [cit. 28 april 2017]

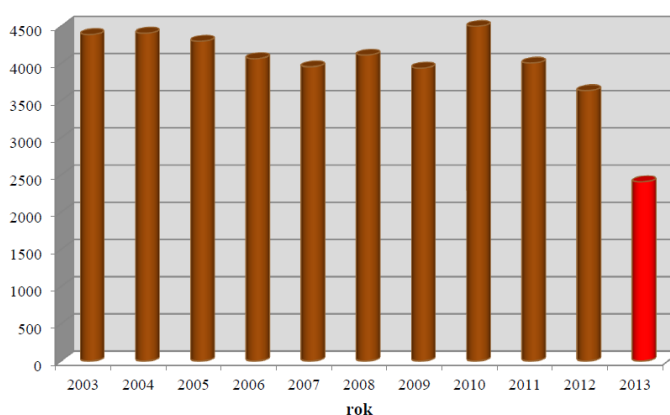
Tsjechen deze kwaliteit in het buitenland. Dus ze kopen en ze importeren heel veel paardenrassen uit de West-Europese landen. Het aantal paarden in Tsjechië stijgt maar de kwaliteit stijgt niet, vanwege de niet redelijke prijs voor hoge kwaliteitspaarden.

In de afgelopen jaren begonnen ze veranderingen in het proefsysteem door te voeren. De vermogenexamens oriënteren zich vooral naar het sportieve vermogen. De zogenoemde voorselecties van hengsten, die in het buitenland körungs worden genoemd, werden ingevoerd. Verder bestaan er andere selecties voor hengsten en veulens. En niet op de laatste plaats worden merries tegenwoordig getest om kwaliteitsveulen voort te brengen.

Volgens de gegevens van het jaar 2014 uit het Tsjechisch stamboek, is het Tsjechische warmbloed met 18.312 paarden het meest talrijk. Het Tsjechische warmbloed volgt het Engelse volbloed en de draver. Op de vijfde plaats bevindt zich het Boheems-Moravisch Belgische paard met 1.936 paarden. Op de achtste plaats bevindt zich de Kladruber met 1.658 paarden en op de negentiende plaats het Kinsky-paard met maar 88 paarden. Tussen de paardenrassen, die hun stamboek in het buitenland voeren, bevindt zich op de eerste plaats de Quarter horse met 1.841 paarden. Het KWPN-paard, welke tegenwoordig veel in de Tsjechische fokkerij gebruikt wordt, bevindt zich op de zesde plaats met 779 paardengevolgd door het Friese ras, welke 668 paarden in Tsjechië heeft.

Vanaf het jaar 2010 daalt het aantal van gedekte merries en dat hangt nauw samen met de sterke daling van veulens. In de grafiek nr. 1 kunnen we zien dat het voornamelijk het Tsjechische warmbloed betreft.

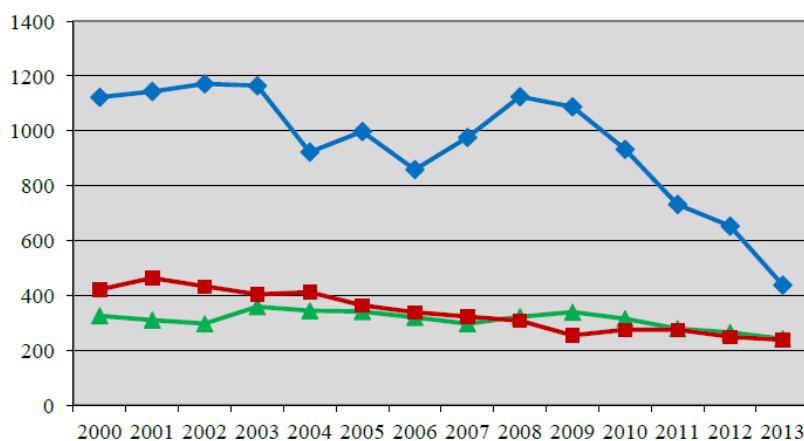
Grafiek nr. 1: Het aantal geboren veulens tussen de jaren 2003 en 2013⁵⁹

⁵⁹ “Koncepte chovu koní v ČR” *eagri.cz* (pdf). Beschikbaar op: http://eagri.cz/public/web/file/322677/Koncepte_chovu_koni_v_CR.pdf p. 6 [cit. 28 april 2017]

De sterkste daling zien we vanaf 2008 bij veulens van het Tsjechische warmbloed – zie grafiek nr. 2.

Grafiek nr. 2: Het aantal geboren veulens van het Tsjechische warmbloed, het Boheems-Moravisch Belgische paard, de Noriker, de Silezische Noriker en het Engelse volbloed tussen de jaren 2000 en 2013⁶⁰

- **het Tsjechische warmbloed**
- **het Boheems-Moravisch Belgische paard, de Noriker, de Silezische Noriker**
- **het Engelse volbloed**

5.2.1. De Tsjechische warmbloed fokkerij

Het Tsjechische warmbloed telt meer dan één derde, ongeveer 34%, van alle paarden, die in Tsjechië worden gefokt. Het is dus het wijdst verspreide paardenras in Tsjechië. Dit paardenras wordt met bijna 20% gevolgd door de gekruiste paarden. De derde plaats wordt ingenomen door het Engelse volbloed met ongeveer 12%. De andere paardenrassen, die in Tsjechië worden gefokt, nemen slechts kleine percentages van het totale aantal paarden in.⁶¹

Het Tsjechische warmbloed werd ontwikkeld in de 19^e eeuw tijdens de Oostenrijks-Hongaarse monarchie met behulp van halfbloed paardenrassen zoals Furioso, Przedswit, Gidran en Nonius. Aan de vorming van dit paardenras hadden twee Tsjechische fokkerijen een aandeel. In de fokkerij Albertovec werden Trakehnse merries met Furioso hengsten en ook met de Trakehnse hengst Quoniam gekruist. In de Nationale

⁶⁰ “Koncepte chovu koní v ČR” *eagri.cz* (pdf). Beschikbaar op: http://eagri.cz/public/web/file/322677/Koncepte_chovu_koni_v_CR.pdf p. 7 [cit. 28 april 2017]

⁶¹ Jana Burešová, 2010, “Český teplokrevník” *ifauna* (online). Beschikbaar op: <http://www.ifauna.cz/kone/clanky/r/detail/4773/cesky-tepokrevnik/> [cit. 28 april 2017]

Fokkerij in Kladruby nad Labem werden niet alleen de Kladrubers gefokt. Daar waren ook andere warmbloed paardenrassen zoals de Cleveland Bay, die een groot aandeel in het Tsjechische warmbloed had. Dus Clevelandse Bay merries werden met Przedswit, Furioso, Gidran, Shagya-Arabier hengsten gekruist. Aan het eind van de 19^e eeuw werd dit paardenras veelzijdig gebruikt. Aan het begin van de 20^e eeuw begonnen ze een meer sportief paard te creëren. Ze importeerden vooral Oldenburgerse en Oost-Friese hengsten. In 1924 werden 34 Oldenburgerse merries geïmporteerd.⁶² Na de Tweede Wereldoorlog werden nog Hannoveranen, Anglo-Normandiers en Trakehners gebruikt.

Volgens SCHČT, de fokkersbond van het Tsjechische warmbloed, is het fokdoel het veredelen van een veredeld en correct paard met een werkwillig en meewerkend karakter, welke goed geschikt is voor alle paardensportsoorten. Het fokdoel wordt verzekerd door de methode van zuivere voortplanting. Dit betekent, dat alleen bepaalde paardenrassen in het stamboek van het Tsjechische warmbloed kunnen treden. We kennen namelijk het Engelse volbloed, de Anglo-Arabier en alle varianten van de Arabier, het Belgische warmbloedpaard, het Deense warmbloed, het Cheval de Selle Français (het Franse rijpaard), de Furioso, het KWPN-paard, het Kinsky-paard, het Moravische warmbloed, alle varianten van Duitse rijpaarden, het Poolse warmbloed, het Slowaakse warmbloed, het Zweedse warmbloed en de Trakehner.

De hengsten van het Tsjechische warmbloed van de landslijnen, die door de landsstoeterijen in Písek en Nemošice op de ondergrond van de Oldenburgse bloedlijnen werden opgericht, werden tussen jaren 1930 en 1950 als landbouwpaarden gebruikt. Deze paarden werden slachtoffers van de mechanisatie en de collectivisatie van de landbouw in de jaren 1950 en 1965. De warmbloed paarden in Bohemen en gedeeltelijk ook in Moravië dragen op de achtergrond hun bloeden. De meest vooraanstaande hengsten van deze bloedlijn waren namelijk Bystrý, Vrchňák en Gen. Voornamelijk Furioso en Przedswit hengsten van oudoostenrijkse bloedlijnen waren de oprichters en de dragers van de voortplanting van sportpaarden. Hun bloed heeft invloed op de fokkerij tot de dag van vandaag. De hengsten van arabisch en engelsarabisch bloed dragen ook bij tot de typenomvorming van Tsjechische en Moravische paarden in veredelde sportpaarden. De belangrijkste waren Sahib, Sahib I-A, Sahib Kubišta en Shagya XXIII-T. Ook de Engelse volbloed hengsten hebben invloed op de fokkerij van sportpaarden in de Tsjechische Republiek. Dat zijn bijvoorbeeld Catalin uit Frankrijk, Div, Blatec, Cent of Belendek. De Trakehnse hengsten worden gebruikt in de

⁶² “Český teplokrevník” *EQUIsvět* (online). Beschikbaar op:
<<http://www.equisvet.cz/cz/clanek/fotogalerie-ceskeho-teplokrevnika.html>> [cit. 28 april 2017]

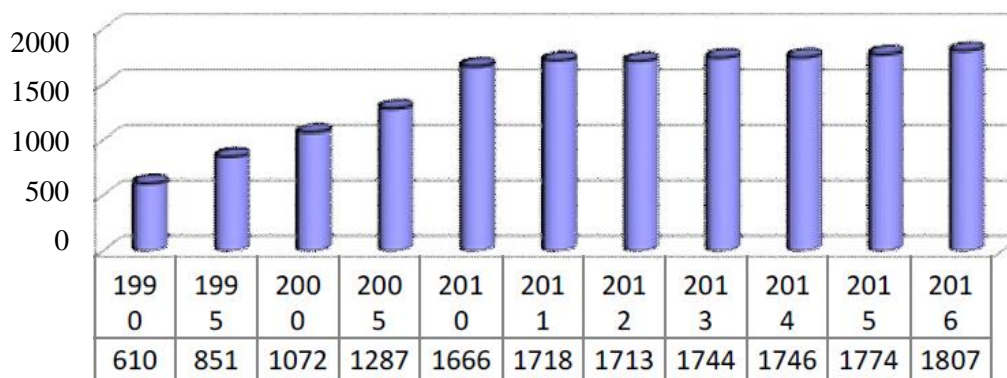
Tsjechische fokkerij sinds de jaren zestig van de vorige eeuw. Quoniam is de oprichter van de beroemdste Tsjechische lijn, met zijn zonen Quoniam II-A, Quoniam VII (zie bijlage nr. 15). Ook Karneol en Topas waren erg belangrijk. De Hannoverse hengsten hebben de grootste invloed op de fokkerij van Tsjechische warmbloedpaarden sinds het midden van de jaren dertig van de 20^e eeuw tot vandaag de dag aan toe. Uit de beroemdste paarden kunnen we vermelden bijvoorbeeld Almhirt, Diktant, Alarm, Dietward, Frühesch, Walzerkönig, Watergatte en Lopez, de ster van de jaren negentig (zie bijlage nr. 16). De Holsteinerse hengsten en hun zonen hebben invloed op de fokkerij van het Tsjechische warmbloed in de afgelopen twintig jaar. Namelijk Landruf, Cattaro, Comero, Carol en Taarlo, welke uit Nederland afkomstig is, waren erg belangrijk (zie bijlage nr. 17). Ook de hengsten van het paardenras het Franse rijpaard bevinden zich in de Tsjechische warmbloed fokkerij sinds de jaren negentig van de 20^e eeuw. De meest belangrijke waren Mykonos en Ascot. Het meest gebruikte hengst van het Tsjechische warmbloed volgens het aantal van gedekte merries in de afgelopen twintig jaar is Mineral, met zijn prachtige palomino vacht (zie bijlage nr. 18).⁶³

5.2.2. De Kladruber fokkerij

Bij de Kladruber is het iets anders. De paardenfokkerij in Kladruby nad Labem behoort toe aan de staat en de staat beheert de gang van de zaken in de fokkerij. Daarom worden daar ieder jaar ongeveer 80 veulens geboren. In 2016 was 1.807 het totale aantal paarden van dit paardenras. De ontwikkeling van de aantallen van de Kladrubers wordt in de grafiek nr. 3 goed weergegeven. Er zijn 48 fokhengsten (21 schimmels en 27 zwarten) en 535 fokmerries (260 schimmels en 275 zwarten). In dit jaar werden 71 veulens in de Nationale Paardenfokkerij geboren. Uit de grafiek blijkt dat 2012 het slechtste jaar was wat geboren veulens betreft. Maar 39 veulens werden geboren. In de tabel nr. 3 zien we het totaaloverzicht van de reproductie van Kladrubse merries van 2003 tot 2015. Het totaal aantal Kladrubse paarden in Tsjechië stagneert in de afgelopen jaren maar de situatie in de fokkerij van de Kladrubers wordt gestabiliseerd opdat er geen gevaar dreigt voor de populatie van dit heel oude barok paardenras.

⁶³ SIXTA, V. *Nejvýznamnější plemení v chovu českého teplokrevníka*. Cavalier Publishing, 2006. p. 9

Grafiek nr. 3: Het aantal Kladrubers tussen de jaren 1990 en 2016⁶⁴

Tabel nr. 3: Het totaaloverzicht van de reproductie van Kladrubse merries tussen de jaren 2003 en 2015⁶⁵

jaar	geb. veulens	hengsten	merries	schimmels	zwarten
2003	72	43	29	28	44
2004	85	35	50	43	42
2005	89	41	48	47	42
2006	74	35	39	31	43
2007	77	33	44	38	39
2008	68	28	40	28	40
2009	78	45	33	33	45
2010	60	28	32	27	33
2011	59	24	35	28	31
2012	39	24	15	17	22
2013	64	34	30	36	28
2014	78	44	34	34	44
2015	73	47	26	35	38
2016					

In 1918 werd de Nationale Fokkerij in Kladruby nad Labem door de staat overgenomen en werd besloten dat in Kladruby fokhengsten voor enkele stoeterijen in de Tsjecho-Slowaakse Republiek werden gefokt. Sommige stoeterijen van het voormalige Oostenrijks-Hongaarse Rijk vergingen en daarom werd het fokmateriaal over enkele opvolgingslanden verdeeld. Een deel van de fokmerries en de fokhengsten van Engelse en Engels-Arabische halfbloeden Przedswit, Gidran, Furioso en North-Star werd van Piber en ook uit Radovec naar Kladruby verplaatst. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werden ook in de fokkerij in Kladruby nad Labem drie jaar lang

⁶⁴ “Vyhodnocení šlechtitelského programu” *Národní hřebčín kladruby nad Labem* (pdf). Beschikbaar op: <http://www.nhkladruby.cz/prilohy/CHOV_16.pdf> p. 2 [cit. 28 april 2017]

⁶⁵ “Vyhodnocení šlechtitelského programu” *Národní hřebčín kladruby nad Labem* (pdf). Beschikbaar op: <http://www.nhkladruby.cz/prilohy/CHOV_16.pdf> p. 5 [cit. 28 april 2017]

Lipizzaner veulens gefokt, die in 1923 naar Slowaakse fokkerij in Topolčianky werden verplaatst. Tot de stichting van Tsjecho-Slowaakse Republiek overleefde van de oorspronkelijke grote basis alleen de rest van het Kladruber paardenras – de schimmels met de vaderlijnen Generale en Generalissimus en de zwarten met de vaderlijnen Sacramoso en Napoleone. In 1918 werd besloten vanwege de haat tegenover de Habsburgers en alles wat hen betreft om de kudde te liquideren. Na grote moeilijkheden en met behulp van het buitenlandse belang werd de kudde van de schimmelse Kladrubers op verkleinde schaal behouden. De zwarte Kladrubers, die als minder veredeld gewone tuigpaarden werden beschouwd, werden echter bestemd voor liquidatie. Ten eerste werd de zwarte fokhengst in volle paardenkracht Napoleone Solo aan het slachthuis verkocht. Slechts één zuiver fokhengst overleefde – Sacramoso XXVII – Aja. De zwarte Kladrubers vergingen niet vooral dankzij hun kracht. Net als voor ceremoniële doeleinden werden ze ook voor het werk in bossen en op velden gebruikt. Deze grote restrictie begon in 1925 en vervolgde tot en met 1931. Dankzij František Bílek, de professor aan de Universitet van Landbouw in Praag, werd tot de regeneratie van zwarte Kladrubers overgegaan, dit is in 1941 begonnen (zie bijlage nr. 19).⁶⁶

In 1992 werd het stamboek van het paardenras de Kladruber voor Tsjechië en het buitenland van de Nationale Paardenfokkerij in Kladruby nad Labem opgericht. Het stamboek houdt alle beschrijvingen en stambomen bij van alle fokpaarden vanaf heden tot hun voorouders geboren rond het jaar 1750.⁶⁷

In de tweede helft van de jaren 70 van de 20^e eeuw werd de Kladrubse fokbasis door de Lusitano-hengst Rudolfo, Lipizzaner-hengst Favory en Orlovdraver-hengst Mikrob belangrijk uitgebreid. Na het jaar 1992 werd de kudde van merries ook uitgebreid van de oorspronkelijke 30 tot 65 merries.⁶⁸

Na het jaar 1992 is er een en ander veranderd. De stamfokhengsten kregen nog een naam, die van hun moeder, en de merries kregen geschikte namen, die vooral uit oorspronkelijke stamboeken werden gekozen. De naam van het veulen werd uitgebreid met de naam van zijn moeder. De naam van het merrierveulen van de merrie, die bijvoorbeeld Perla heet, moet met de letter P beginnen, bijvoorbeeld Parfera. Achter de naam bevindt zich nog een cijfer, welke naar de volgorde van het veulen van de hengst

⁶⁶ “Historie chovu” *Národní hřebčín Kladruby nad Labem* (online). Beschikbaar op: <<http://www.nhkladruby.cz/historie-chovu>> [cit. 28 april 2017]

⁶⁷ VÍTEK, M., GREGOR, D. *Ušlechtilost starokladrubských koní*. foto&nakladatelství: Ing. Dalibor Gregor. 2016, p. 35

⁶⁸ REGNER, K. *Hlavní plemeníci hřebčína v Kladrubech nad Labem v letech 1986 – 2012*. 2014, p. 3

verwijst. Parfera is bijvoorbeeld het 23^e veulen van de hengst Rudolfo Curiosa V, dus ze krijgt de cijfer 23 achter haar naam. Het hengstveulen krijgt de eerste naam van zijn vader, tevens de stamnaam, bijvoorbeeld Generale, en de tweede naam van zijn moeder, bijvoorbeeld Elodia. Achter de naam bevindt zich nog het stamnummer van de vader, bijvoorbeeld I. Dus de naam van deze hengst zal Generale Elodia I zijn. Verder werden beide fokkerijen in Kladruby nad Labem en in Slatiňany samengevoegd en werd het bestuur van de Kladruber landfokkerijen naar Kladruby nad Labem verplaatst.

Aan het einde van de jaren 80 van de vorige eeuw waren er in de fokkerij 6 hengsten, de vertegenwoordigers van elke stam. De zuivere stammen zijn Generale, Favory, Sacramoso, Siglavi Pakra, Romke en Rudolfo. De kudde bestond uit 7 merries van de stam Generale, 5 merries van Generale-Generalissimus, 3 merries van Favory-Generalissimus, 5 merries van Sacramoso, 6 merries van Favory, 5 dochters van de hengst Rudolfo, één dochter van de hengst Solo IV en één dochter van de Orlovdraverhengst Mikrob.

In de tweede helft van de jaren 90 verscheen zomer dermatitis bij de kudde. Deze ontsteking van huid of eczeem heeft invloed op de selectie tot de dag van vandaag.

Heden ten dage zijn in totaal 25 fokhengsten werkzaam. Elf van hen zijn in bezit van de Nationale Fokkerij, de resterende veertien in privébezit. De schimmel hengsten Generalissimus Aversa XLIV, Generalissimus Ruana III, Sacramoso Aboca XL, Generale Pastorella VII, Generalissimus Energia XLIX, Generalissimus Rarita II, Rudolfo Curiosa V en de zwarte hengsten Sacramoso Romy XVIII, Sacramoso Mantova X, Sacramoso Siria XV en Romke Eleja X zijn die van de Nationale Fokkerij. Alleen drie schimmel hengsten Sacramoso Xantipa XIV, Generalissimus Rotula L en Favory Sacrina XXX en elf zwarte hengsten Siglavi Pakra Sára VII, Siglavi P. Camareta XII, Solo Bardana XVIII, Solo Farola XXX, Solo Sacura XXIII, Solo Elida XXVII, Siglavi P. Matiza IX, Sacramoso Rosemary XIII, Sacramoso Euridika II, Sacramoso Caroma XVI en Romke Rosinanta VIII zijn in privébezit (zie bijlage nr. 20 en nr. 21).⁶⁹

⁶⁹ 2017, "Nabídka plemenných hřebců – připouštění" *Národní hřebčín Kladruby nad Labem* (online). Beschikbaar op: <<http://www.nhkladruby.cz/nabidka-plemennyh-hrebcu-pripousteni>> [cit. 28 april 2017]

6. De export en de import

6.1. De export en de import in Nederland

Inclusief recreatiepaarden telt Nederland meer dan 450 duizend paarden. Jaarlijks worden er tussen 6 en 8 duizend paarden geëxporteerd. In 2013 verkocht Nederland voor 211 miljoen dollar paarden naar het buitenland.⁷⁰ Dat is bijna 28 procent meer dan twee jaar geleden. In 2013 bevond Nederland zich op de 4^e plaats en in 2015 bevond het zich al op de 3^e plaats na het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. Het eerste exportland, het Verenigd Koninkrijk, verkocht paarden voor meer dan 463 miljoen dollar. Hun paarden werden vooral naar China geëxporteerd. De Verenigde Staten verkochten in 2015 voor 400 miljoen dollar. In hetzelfde jaar verkocht Nederland voor bijna 304 miljoen dollar. De Verenigde Staten zijn met een aandeel van 129 miljoen dollar veruit de belangrijkste exportmarkt voor Nederlandse paarden.⁷¹ De Aziatische grootmacht China staat inmiddels al op 3 in de top 5 van landen waar de meeste Nederlandse paarden heengaan. Ook de nieuwe Russische rijken hebben in toenemende mate belangstelling voor sportpaarden. In 2012 ging de paardensector nog mee naar India, dat wordt beschouwd als een markt met een potentie.

De export van Nederlandse paarden, vooral van het KWPN-paard, stijgt ieder jaar. Het succes van Nederlandse paarden bij de Olympische Zomerspelen in Londen in 2012 speelde daarbij een rol. Dertig procent van de paarden in Londen zijn afkomstig uit Nederland. Deze paarden wonnen daar in totaal 11 medailles, waarvan vijf keer goud.⁷² Zo won de Britse rijdster Charlotte Dujardin goud op dressuur met Valegro, het paard dat in Nederland werd gefokt. De KWPN-paarden waren ook bij de afgelopen Olympische Zomerspelen in Rio succesvol hoewel Nederland geen medaille won. Aan de start stonden 46 in Nederland gefokte paarden.⁷³ De KWPN-paarden wonnen in totaal 9 medailles, waarvan vier keer goud, drie keer zilveren en twee keer brons. Met deze resultaten plaatsten de KWPN-paarden zich aan de spits van de medaillespiegel

⁷⁰ 2016 “Nieuwe mijlpaal export Nederlandse paarden” *AD.nl* (online). Beschikbaar op: <<http://www.ad.nl/economie/nieuwe-mijlpaal-export-nederlandse-paarden~a860e450/>> [cit. 25 april 2017]

⁷¹ KhushbooSheth, 2017 “Top Horse And Equine Animal Exporters” *worldatlas* (online). Beschikbaar op: <<http://www.worldatlas.com/articles/top-horse-and-equine-animal-exporters.html>> [cit. 25 april 2017]

⁷² 2013, “Nieuwe mijlpaal export Nederlandse paarden” *Trouw deVerdieping* (online). Beschikbaar op: <<https://www.trouw.nl/home/nieuwe-mijlpaal-export-nederlandse-paarden~a860e450/>> [cit. 25 april 2017]

⁷³ Arnout Coppieters, 2016, “46 Nederlands gefokte paarden naar Rio” *Horses.nl* (online). Beschikbaar op: <<http://www.horses.nl/sport/nederlandse-paarden-naar-rio/>> [cit. 25 april 2017]

per stamboek. De gouden medaille bij dressuur werd door Charlotte Dujardin verdedigd met Valegro (zie bijlage nr. 22). Bij het springen werd de gouden medaille gewonnen door het KWPN-paard Big Star.⁷⁴

Niet alleen spring- en dressuurpaarden worden geëxporteerd maar ook met tuigpaarden worden goede zaken gedaan. *“Vooraf Amerikanen hebben een voorkeur voor Nederlandse tuigpaarden voor het trekken van wagen of koets.”*⁷⁵ Het Friese paard groeit uit tot een daverend exportsucces. Het Friese paard Stamboek exporteert jaarlijks anderhalf duizend paarden wereldwijd. Dit unieke ras gaat inmiddels naar zo'n 70 landen, waarvan Mexico het grootste aandeel afneemt. Gemiddeld kost daar een merrie 30 duizend dollar en een tophengst 50 duizend dollar. Naast Mexico worden Friese paarden vaak naar Colombia, Brazilië, Zuid-Afrika, Rusland en China verkocht.⁷⁶ *“Vermeldenswaardig in dit verband is zeker de aanwezigheid van Friese paarden in twee Europese koninklijke stallen.”*⁷⁷ Ze worden gebruikt in Nederlandse en Deense koninklijke hoven.

Nederland is een paardenland, dat zes eigen paardenrassen heeft, dus het heeft geen andere paardenrassen nodig. Met de open grenzen worden echter veel paarden uit het buitenland geïmporteerd. Met name Duitse en Engelse paarden veredelen het KWPN-paard. Omdat Nederland geen eigen pony ras heeft worden veel pony's uit het buitenland, voornamelijk uit Verenigd Koninkrijk, gekocht. Het is opmerkelijk dat ook Tsjechische paardenrassen door Nederlandse kopers worden gekocht en geïmporteerd.

6.2. De export en de import in Tsjechië

In vergelijking met Nederland importeert Tsjechië meer paarden dan het exporteert. Volgens de gegevens van de Centrale Administratie van Paarden (ÚEK) is het aantal geëxporteerde paarden in de afgelopen tien jaar geringer dan het aantal geïmporteerde paarden. Vanaf het jaar 2012 stijgt het aantal geëxporteerde paarden opnieuw. Het verschil tussen het aantal in Tsjechië geboren veulens en de geïmporteerde paarden

⁷⁴ “Medaillespiegel Olympische Spelen Rio 2016” KWPN (online). Beschikbaar op: <<https://www.kwpn.nl/kwpn-paard/het-stamboek/eregalerij/medaillespiegel-os-rio-2016>> [cit. 25 april 2017]

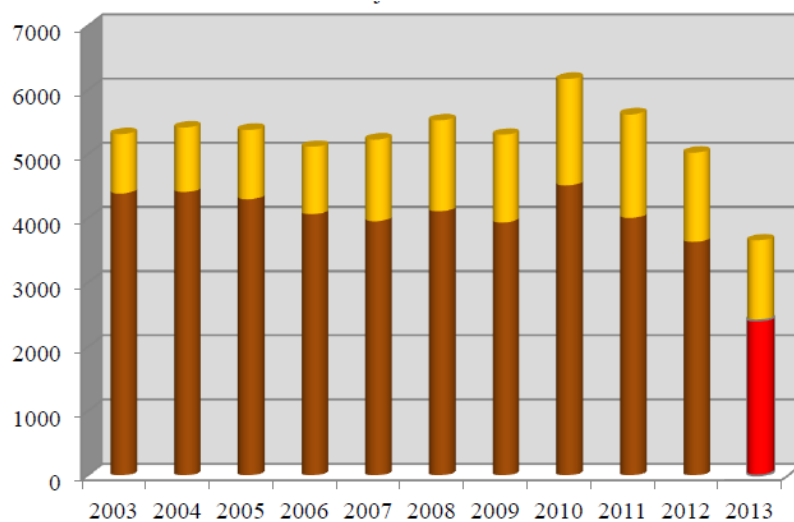
⁷⁵ 2013, “Nieuwe mijlpaal export Nederlandse paarden” *Trouw deVerdieping* (online). Beschikbaar op: <<https://www.trouw.nl/home/nieuwe-mijlpaal-export-nederlandse-paarden-~a860e450/>> [cit. 25 april 2017]

⁷⁶ Nancy Versluis-Borsboom, 2013, “Export Friese paarden is groot succes” *Horses.nl* (online). Beschikbaar op: <<http://www.horses.nl/algemeen/export-friese-paarden-groot-succes/>> [cit. 25 april 2017]

⁷⁷ DOUMA, A. K. W. *Paarden van eigen bodem* (1994), p. 34

daalt echter vanaf het jaar 2010 ten gunste van de geïmporteerde paarden.⁷⁸ Dat kunnen we in de grafiek nr. 4 zien.

Grafiek nr. 4: Het aantal in Tsjechië geboren veulens en geïmporteerde paarden tussen de jaren 2003 en 2013⁷⁹

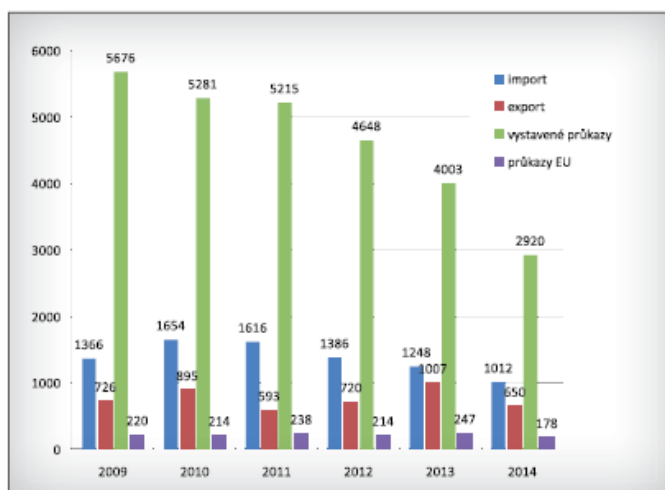
- **geboren veulens**
- **geïmporteerde paarden**

⁷⁸ Ministerstvo zemědělství, 2014, “Koncepce chovu koní v ČR” *eagri.cz* (pdf). Beschikbaar op: <http://eagri.cz/public/web/file/322677/Koncepce_chovu_koni_v_CR.pdf> p. 6 [cit. 25 april 2017]

⁷⁹ “Koncepce chovu koní v ČR” *eagri.cz* (pdf). Beschikbaar op: <http://eagri.cz/public/web/file/322677/Koncepce_chovu_koni_v_CR.pdf> p. 8 [cit. 25 april 2017]

In de grafiek nr. 5 zien we het aantal van geëxporteerde en geïmporteerde paarden tussen de jaren 2009 en 2014. Uit de grafiek blijkt dat het aantal geïmporteerde paarden steeds overheerst maar dat dit verschil minder groot is dan in de afgelopen jaren.⁸⁰

Grafiek nr. 5: Het aantal van geëxporteerde en geïmporteerde paarden tussen de jaren 2009 en 2014⁸¹

In 2015 verkocht Tsjechië voor 3,59 miljoen dollar paarden naar het buitenland. Tsjechische paarden werden vooral naar Nederland geëxporteerd. Meer dan één derde (36%) van geëxporteerde paarden werden naar Nederland verkocht voor in totaal 1,28 miljoen dollar. Dertig procent van alle geëxporteerde paarden werden voor 1,09 miljoen dollar verkocht naar Frankrijk. Op de derde plaats bevindt zich Zwitserland, waarnaar 10% van de paarden voor 371 duizend dollar werden geëxporteerd. Volgende doellanden, waar Tsjechische paarden nog heengaan, zijn Canada (8,6%), het Verenigd Koninkrijk (5,1%), de Verenigde Staten (3,9%) en Duitsland (3,1%). Andere landen nemen alleen kleine percentages van geëxporteerde paarden af. Het is opvallend dat in 2015 Tsjechische paarden ook naar Zuid-Korea en Israël werden geëxporteerd.⁸² Het

⁸⁰ Jiří Křepelka, 2015, “Téma: chov koní” *ASCHK ČR* (pdf). Beschikbaar op: http://www.aschk.cz/sites/default/files/nas_chov_1_2015_priloha_tema_chov_koni.pdf p. 51 [cit. 25 april 2017]

⁸¹ “Téma: chov koní” *ASCHK ČR* (pdf). Beschikbaar op: http://www.aschk.cz/sites/default/files/nas_chov_1_2015_priloha_tema_chov_koni.pdf p. 51 [cit. 25 april 2017]

⁸² “Where does Tsjechische Republiek export Paarden to? (2015)” *OECD* (online). Beschikbaar op: http://atlas.media.mit.edu/nl/visualize/tree_map/hs92/export/cze/show/0101/2015/ [cit. 25 april 2017]

meest geëxporteerde paardenras is het Tsjechische warmbloed, dat ook het meest verspreide paardenras in Tsjechië is. De Kladrubers worden voornamelijk naar Duitsland, Zwitserland, Oostenrijk, Polen, België, Zweden en Denemarken geëxporteerd. Vanaf het jaar 1994 zijn deze paarden werkzaam bij het koninklijk hof in Denemarken.⁸³ In Zweden worden de Kladrubers gebruikt voor ceremoniële doeleinden en onder andere bij de bereden politie.⁸⁴ De Kinsky-paarden worden vaak geëxporteerd dankzij hun palomino vacht. Met name naar Oostenrijk, Duitsland en Zwitserland.

Het aantal geïmporteerde paarden naar Tsjechië is wat groter dan de export. In 2014 werden 2.920 paarden geïmporteed terwijl slechts 650 paarden werden geëxporteerd.⁸⁵ In 2015 werd er uit het buitenland gekocht voor 5,41 miljoen dollar. België en Luxemburg zijn de landen van waaruit het meest werd geïmporteed. Deze twee landen, die meer dan de helft van alle bronlanden innemen (56%), worden opgevolgd door Zwitserland (18%) en Duitsland (6,3%). Nederland bevond zich in 2015 op de vierde plaats met 5,6% van geïmporteerde paarden ter waarde van 303 duizend dollar, maar het aantal uit Nederland geïmporteerde paarden stijgt ieder jaar. De KWPN-paarden zijn in Tsjechië steeds populairder en worden steeds vaker gebruikt voor de fokkerij van ginds. Onder andere worden ook paarden gekocht uit Frankrijk (4,2%), Ierland (2,6%), het Verenigd Koninkrijk (1,7%), Oostenrijk (1,7%) en Spanje.⁸⁶

⁸³ Ing. Zuzana Šancová, 2015, “Starokladrubští koně na královském dvoře v Dánsku” *Národní hřebčín Kladruby nad Labem* (online). Beschikbaar op: <<http://www.nhkladruby.cz/starokladrubsti-kone-v-dansku-brezen-2015>> [cit. 25 april 2017]

⁸⁴ Eva Brabcová, 2013, “Starokladrubský kůň, naše rodinné stříbro” *příroda.cz* (online). Beschikbaar op: <<http://www.priroda.cz/clanky.php?detail=2282>> [cit. 25 april 2017]

⁸⁵ Jiří Křepelka, 2015, “Téma: chov koní” *ASCHK ČR* (pdf). Beschikbaar op: <http://www.aschk.cz/sites/default/files/nas_chov_1_2015_priloha_tema_chov_koni.pdf> p. 51 [cit. 25 april 2017]

⁸⁶ “Where does TsjechischeRepubliek import Paarden from? (2015)” *OECD* (online). Beschikbaar op: <http://atlas.media.mit.edu/nl/visualize/tree_map/hs92/import/cze/show/0101/2015/> [cit. 25 april 2017]

Conclusie

Het thema van deze bachelorscriptie zijn Nederlandse en Tsjechische paardenrassen. Nederland is een paardenland en Tsjechië begint ook meer en meer een paardenland te zijn daar ieder jaar het aantal paarden in Tsjechië stijgt. Er zijn net als in Nederland, heel veel paardenliefhebbers waardoor de populariteit van de paardensport ieder jaar groeit.

Het doel van de scriptie was een beeld te schetsen van verschillen en gelijkenissen tussen Nederlandse en Tsjechische paardenrassen. De klemtoon werd ook gelegd op de fokkerij en de export en de import van de beide landen.

In het eerste hoofdstuk werd de geschiedenis van het paard vanaf prehistorie tot heden beschreven om de lezer de problematiek te introduceren. Ook het gebruik van het paard vanaf het verleden werd genoemd in het eerste hoofdstuk.

In het tweede en het derde hoofdstuk werden alle Nederlandse en Tsjechische paardenrassen vermeld. Nederland dat herhaaldelijk meer paarden dan Tsjechië telt, heeft zes eigen paardenrassen – het Nederlandse trekpaard, het Friese-paard, de Gelderlander, het Groninger, het KWPN-tuigpaard en het KWPN-paard. De laatste drie paardenrassen behoren echter tot het KWPN stamboek. Tsjechië heeft ook zes eigen paardenrassen – het Boheems-Moravisch Belgische paard, de Silezische Noriker, de Kladruber, het Kinsky-paard, het Tsjechische warmbloed en de Tsjechische sport pony. Het is opvallend dat in Nederland duizenden pony's zijn maar het land geen eigen pony paardenras heeft.

Het vierde hoofdstuk werd gewijd aan de vergelijking van alle deze paardenrassen. Nederland telt bijna 450 duizend paarden terwijl Tsjechië alleen ongeveer 85 duizend paarden telt. Het aantal paarden in Tsjechië echter verdubbelde sinds het nieuwe millennium en het aantal paarden in beide landen stijgt ieder jaar. Net als Nederland is ook Tsjechië heel belangrijk voor de wereldwijde fokkerij. Beide landen hebben een eigen barok paardenras. Het uit Nederland afkomstige Friese paard kunnen we met de Tsjechische Kladruber vergelijken. De Kladruber is één van de oudste paardenrassen ter wereld en heeft veel gemeen met het Friese paard. Het Friese paard had grote invloed op de ontwikkeling van de zwarte Kladruber. Het Friese paard en de Kladruber worden vaak gebruikt voor ceremoniële doeleinden. Beide landen hebben ook succesvolle warmbloed sport paardenrassen. Het Nederlandse KWPN-paard is tegenwoordig het populairste en meest succesvolle sport paardenras ter wereld. De Gelderlander en het Groninger zijn andere Nederlandse paardenrassen, die in het verleden voor de ontwikkeling van het KWPN-paard werden gebruikt. Het meest verspreide paardenras

in Tsjechië is het Tsjechische warmbloed, dat meer dan één derde van alle in Tsjechië gefokte paarden vertegenwoordigt. Het andere warmbloed paardenras het Kinsky-paard is interessant door zijn palomino vacht en wordt vaak gekruist met het Tsjechische warmbloed. Vooral in de afgelopen eeuwen werden koudbloed paardenrassen erg belangrijk. Dat zijn paarden, die heel groot en zwaar zijn. Het Nederlandse trekpaard werd vooral gebruikt voor het werk op het platteland. De Tsjechische koudbloed paardenrassen; het Boheems-Moravisch Belgische paard en de Silezische Noriker werden ook gebruikt voor het werk op velden en in bossen.

Het vijfde hoofdstuk werd gewijd aan de Nederlandse en de Tsjechische fokkerijen. Slechts twee fokkerijen van elk land werden vermeld – de KWPN-paard fokkerij, de Friese paard fokkerij, de Tsjechische warmbloed fokkerij en de Kladruber fokkerij. Het KWPN-paard stamboek is met circa 10 duizend geboren veulens per jaar één van de grootste paardenstamboeken ter wereld. Tot het KWPN-paard stamboek behoort één van de duurste paarden allertijden. De topdressuur hengst Totilas werd naar Duitsland verkocht voor waarschijnlijk 10 miljoen euro. In de Tsjechische fokkerij worden ook voornamelijk KWPN hengsten gebruikt zoals Karachi From Second Life Z, de zoon van Kannan, één van de meest succesvolle hedendaagse KWPN hengsten. De Friese paard fokkerij is ook interessant omdat het Friese paard één van de oudste paardenrassen ter wereld is. Het ras is meer dan 3 duizend jaar oud en zijn stamboek werd al in 1879 opgesteld. Het is opvallend dat deze paarden niet altijd alleen zwart waren. Rond het jaar 1500 kwamen ook schimmels en andere kleuren voor. Het Tsjechische warmbloed werd ontwikkeld in de 19^e eeuw met behulp van halfbloed paardenrassen zoals Furioso, Przedswit, Gidran en Nonius. Het ras werd ook door voornamelijk Duitse en Engelse paardenrassen beïnvloed zoals Oldenburgers, Hannoveranen, Trakehners, Holsteiners, Engelse volbloeds, Arabische volbloeds en Franse rijpaarden. De Kladruber fokkerij telt ongeveer 2 duizend paarden. De Nationale Fokkerij in Kladruby nad Labem werd in 1579 door keizer Rudolf II opgericht. De Kladruber werd ontwikkeld met behulp van oudspaanse en ouditaliaanse bloedlijnen. Er bestaan twee varianten van dit paardenras, schimmel en zwart, maar de zwarten werden in de 20^e eeuw bijna vernietigd.

In het zesde en laatste hoofdstuk werd de export en de import van paarden van beide landen beschreven. De export en de import van Nederland is herhaaldelijk groter dan van Tsjechië. Er is sprake van grotere aantallen en successen. Nederland verkocht in 2013 paarden naar het buitenland voor 211 miljoen dollar. Het meest geëxporteerde paardenras is het KWPN-paard. Nederlandse paarden werden vooral naar de Verenigde Staten en China verkocht. Het is opmerkelijk dat het grootste deel van Friese paarden naar Mexico werd geëxporteerd. Tsjechische import is groter dan haar export. Tsjechië

kocht in 2015 paarden uit het buitenland voor 5,41 miljoen dollar en verkocht voor 3,59 miljoen dollar. Tsjechische fokkers kochten dat jaar paarden vooral uit België en Luxemburg. Het is opvallend dat op de eerste plaats van exportdoellanden Nederland zich bevond en dat het meest geëxporteerde paardenras het Tsjechische warmbloed was.

De reden voor het thema van mijn scriptie was mijn liefde voor deze edele dieren. Van kinds af aan ben ik omringd met paarden. Zelf heb ik twee paarden en ik wilde iets nieuws leren kennen dus ik beschouwde het als een persoonlijke verrijking een scriptie over paardenrassen te schrijven. Voor het schrijven van mijn bachelorscriptie heb ik alleen voor paarden gezorgd. Inmiddels ben ik er zoveel over te weten gekomen. Ik vind dat het iets toevoegt in het leven als je meer weet van de achtergrond van hetgeen dat je bezig houdt. Ik hou van paarden en van Nederland. Het was fijn deze twee elementen te kunnen verenigen.

Bibliografie

Literatuurlijst

- DOUMA, A. K. W. *Paarden van eigen bodem: Het Friese paard in kort bestek*. Drachten. 1994. 112 p.
- EDWARDS, E. H. *Obrazová encyklopedie koní*. Praag: Cesty. 1998. 400 p.
- HALLER, M. *Koně z celého světa*. Praag: Euromedia Group, k. s. 2014. 272 p.
- MCBANE, S. *De paarderassen encyclopedie*. Librero b.v. 2004. 256 p.
- NIEUWENDIJK, S. *Het KWPN-Paard*. Welzo Media. 2004. 64 p.
- REGNER, K. *Hlavní plemení hřebčína v Kladrubech nad Labem v letech 1986 – 2012*. 2014. 140 p.
- SLY, D. *Paarden: een onmisbaar naslagwerk voor alle paardenliefhebbers*. Parragon Books Ltd. 2011. 384 p.
- SIXTA, V. *Nejvýznamnější plemení v chovu českého teplokrevníka*. Jihlava: Cavalier Publishing. 2006. 160 p.
- VÍTEK, M., GREGOR, D. *Ušlechtilost starokladrubských koní*. Opava: foto&nakladatelství: Ing. Dalibor Gregor. 2016. 71 p.

Internetbronnen

- “Českomoravský belgik” *Koníčci.cz* (online). Beschikbaar op: <<http://ceskomoravsky-belgik.konicii.cz/>> [cit. 12 april 2017]
- “Český sportovní pony” *ASCHK ČR* (online). Beschikbaar op: <<http://www.aschk.cz/cesky-sportovni-pony>> [cit. 17 april 2017]
- “Český teplokrevník” *EQUIsvět* (online). Beschikbaar op: <<http://www.equisvet.cz/cz/clanek/fotogalerie-ceskeho-teplokrevnika.html>> [cit. 28 april 2017]
- “Český teplokrevník” *ifauna* (online). Beschikbaar op: <<http://www.ifauna.cz/kone/clanky/r/detail/4773/cesky-teplokrevnik/>> [cit. 28 april 2017]
- “Equus Kinsky” *Bokt.nl* (online). Beschikbaar op: <https://www.bokt.nl/wiki/Equus_Kinsky> [cit. 16 april 2017]
- “Export Friese paarden is groot succes” *Horses.nl* (online). Beschikbaar op: <<http://www.horses.nl/algemeen/export-friese-paarden-groot-succes/>> [cit. 25 april 2017]

- “Fokkerij” *KWPN* (online). Beschikbaar op: <<https://www.kwpn.nl/kwpn-paard/selectie--en-fokprogramma/fokkerij>> [cit. 24 april 2017]
- “Frieese paard” *bsfb.be* (online). Beschikbaar op: <<http://www.bsfb.be/>> [cit. 24 april 2017]
- “Hedendaagse Friese fokkerij” *FRIESENWIKI* (online). Beschikbaar op: <<http://www.friesenwiki.de/nl/friesenperde/friesenzucht/>> [cit. 24 april 2017]
- “Historie chovu” *Národní hřebčín Kladruby nad Labem* (online). Beschikbaar op: <<http://www.nhkladruby.cz/historie-chovu>> [cit. 28 april 2017]
- “Historie” *Národní hřebčín Kladruby nad Labem* (online). Beschikbaar op: <<http://www.nhkladruby.cz/historie>> [cit. 12 april 2017]
- “Koncepce chovu koní v ČR” *eagri.cz* (pdf). Beschikbaar op: <http://eagri.cz/public/web/file/322677/Koncepce_chovu_koni_v_CR.pdf> [cit. 28 april 2017]
- “Koně v číslech” *Stránka o koních* (online). Beschikbaar op: <<http://www.svetokolo.estranky.cz/clanky/kone/kone-v-cislech.html>> [cit. 3 april 2017]
- “Koní v Česku tryskem přibývá, nejvíc koňáků je v Praze” *Novinky.cz* (online). Beschikbaar op: <<https://www.novinky.cz/domaci/404363-koni-v-cesku-tryskem-pribyva-nejvic-konaku-je-v-praze.html>> [cit. 24 april 2017]
- “KWPN koně vládnou jezdeckému sportu” *EQUICHANNEL.cz* (online). Beschikbaar op: <<http://www.equichannel.cz/kwpn-kone-vladnou-jezdeckemu-sportu>> [cit. 21 april 2017]
- “Medaillespiegel Olympische Spelen Rio 2016” *KWPN* (online). Beschikbaar op: <<https://www.kwpn.nl/kwpn-paard/het-stamboek/eregalerij/medaillespiegel-os-rio-2016>> [cit. 25 april 2017]
- “Nabídka plemenných hřebců – připouštění” *Národní hřebčín Kladruby nad Labem* (online). Beschikbaar op: <<http://www.nhkladruby.cz/nabidka-plemennych-hrebcu-pripousteni>> [cit. 28 april 2017]
- “Nederland paardenland – Feiten en cijfers” *KNHS* (pdf). Beschikbaar op: <<http://www.sectorraadpaarden.nl/uploads/brochure-nederland-paardenland-definitief.pdf>> [cit. 20 april 2017]
- “Nieuwe mijlpaal export Nederlandse paarden” *AD.nl* (online). Beschikbaar op: <<http://www.ad.nl/economie/nieuwe-mijlpaal-export-nederlandse-paarden~a860e450/>> [cit. 25 april 2017]

- “Nieuwe mijlpaal export Nederlandse paarden” *Trouw deVerdieping* (online). Beschikbaar op: <<https://www.trouw.nl/home/nieuwe-mijlpaal-export-nederlandse-paarden~a860e450/>> [cit. 25 april 2017]
- “Paardenrassen” *Shetlander* (online). Beschikbaar op: <<http://communities.zeelandnet.nl/shetlander/p/57628-paardenrassen>> [cit. 11 april 2017]
- “Slezský norik” *Centrum slezského norika* (online). Beschikbaar op: <<http://www.centrum-slezsky-norik.cz/?Slezsky-Norik/12>> [cit. 12 april 2017]
- “Starokladrubský kůň” *genzdrojehz.wz.cz* (online). Beschikbaar op: <<http://www.genzdrojehz.wz.cz/horses/sk.htm>> [cit. 21 april 2017]
- “Starokladrubský kůň, naše rodinné stříbro” *příroda.cz* (online). Beschikbaar op: <<http://www.priroda.cz/clanky.php?detail=2282>> [cit. 25 april 2017]
- “Starokladrubští koně na královském dvoře v Dánsku” *Národní hřebčín Kladruby nad Labem* (online). Beschikbaar op: <<http://www.nhkladruby.cz/starokladrubstikone-v-dansku-brezen-2015>> [cit. 25 april 2017]
- “Téma: chov koní” *ASCHK ČR* (pdf). Beschikbaar op: <http://www.aschk.cz/sites/default/files/nas_chov_1_2015_priloha_tema_chov_koni.pdf> [cit. 28 april 2017]
- “Top Horse And Equine Animal Exporters” *worldatlas* (online). Beschikbaar op: <<http://www.worldatlas.com/articles/top-horse-and-equine-animal-exporters.html>> [cit. 25 april 2017]
- “Vyhodnocení šlechtitelského programu” *Národní hřebčín kladruby nad Labem* (pdf). Beschikbaar op: <http://www.nhkladruby.cz/prilohy/CHOV_16.pdf> [cit. 28 april 2017]
- “Waarom Nederland miljoenen verdient met paardenfokken” *nrc.nl* (online). Beschikbaar op: <<https://www.nrc.nl/nieuws/2015/07/17/waarom-is-nederland-zo-goed-in-paardenfokken-a1495697>> [cit. 24 april 2017]
- “Wat voor soort paard voortgekomen in Tsjecho-Slowakije?” *unHow.info* (online). Beschikbaar op: <<http://unhow.info/nl/pages/817313>> [cit. 16 april 2017]
- “Where does Tsjechische Republiek export Paarden to? (2015)” *OECD* (online). Beschikbaar op: <http://atlas.media.mit.edu/nl/visualize/tree_map/hs92/export/cze/show/0101/2015/> [cit. 25 april 2017]
- “Where does Tsjechische Republiek import Paarden from? (2015)” *OECD* (online). Beschikbaar op:

<http://atlas.media.mit.edu/nl/visualize/tree_map/hs92/import/cze/show/0101/2015/> [cit. 25 april 2017]

- “46 Nederlands gefokte paarden naar Rio” *Horses.nl* (online). Beschikbaar op: <<http://www.horses.nl/sport/nederlandse-paarden-naar-rio/>> [cit. 25 april 2017]

Resumé

Tématem předložené bakalářské práce jsou nizozemská a česká plemena koní. Práce podává přehled jednotlivých nizozemských a českých plemen koní a jejich vzájemné porovnání.

Práce je rozdělena do čtyř tematických okruhů, které jsou dále podrobněji rozebrány. V první kapitole je představen kůň jako živočišný druh a jeho vývoj již od pravěku až po současnost. Důraz je dále kladen na jeho využití člověkem v posledních staletích.

Druhou a zároveň nejrozsáhlejší část tvoří kapitoly věnované nizozemským a českým plemenům koní a v neposlední řadě také jejich vzájemné porovnání. Stejně jako Nizozemsko má i Česká republika pět vlastních plemen koní. V případě Nizozemska se jedná o holandského tažného koně, fríského koně, gelderlanda, groningenera, KWPN neboli holandského teplokrevníka a holandského kočárového koně, přičemž poslední jmenované plemeno je celosvětovým unikátem. Oproti tomu Česká republika se pyšní plemeny jako českomoravský belgický kůň, slezský norik, starokladrubský kůň, kůň Kinský, český teplokrevník a český sportovní pony. Tato plemena jsou k sobě dále přirovnána, neboť každá země má nějaké plemeno, které je podobné jinému z druhé země. Pouze holandský kočárový kůň a český sportovní pony nemohou být k žádnému jinému plemenu přirovnáni, protože první jmenovaný nemá nikde na světě svůj ekvivalent a ten druhý nenajde svůj ekvivalent mezi nizozemskými plemeny, neboť Nizozemsko nemá žádné své původní plemeno ponyů.

Třetí část práce je věnována nizozemskému a českému chovu koní. Nizozemci jsou v posledních letech chovatelsky velmi úspěšní. Česká republika sice nepatří ke světovým velmocem co se týče chovu koní, avšak ve světovém chovatelství má už jen díky chovu starokladrubského koně své čestné místo.

Poslední čtvrtou část práce tvoří export a import koní těchto dvou zemí. Česká republika nemůže Nizozemsku, kterému patří čtvrté místo ve světovém exportu koní, ani zdaleka konkurovat, nicméně i ona se pyšní úspěchy ve vývozu koní. Například starokladrubští bělouši slouží v dánských a švédských královských stájích.

Součástí práce je obrazová příloha, která doplňuje výklad o vývoji koně jako živočišného druhu a popis již dříve zmíněných plemen koní Nizozemska a České republiky.

Cílem bakalářské práce je podat přehled plemen koní Nizozemska a České republiky a jejich vzájemné porovnání. Dále je kladen důraz na přiblížení způsobu chovu koní v těchto dvou zemích a jejich úspěšnost co se týče vývozu a dovozu koní.

Summary

The topic of this presented bachelor's thesis is Dutch and Czech horse breeds. The thesis gives an overview of particular Dutch and Czech horse breeds and their comparison.

The thesis is divided into four thematic parts, which are further examined in a more detailed way. In the first chapter, there is the horse presented as animal species and its evolution since prehistoric times until the present day. Emphasis is put on its use by people in the last centuries.

The second and at the same time the most extensive part is made up from chapters dedicated to Dutch and Czech horse breeds, and last but not least, also to their comparison. Just as the Netherlands, the Czech Republic has five own horse breeds as well. In the case of the Netherlands, it concerns Dutch Heavy Draft, Friesian horse, Gelderland horse, Groningen horse, KWPN alias Dutch Warmblood and Dutch Harness Horse, where the last one is worldwide unique. By contrast, the Czech Republic takes pride in breeds such as Czech-Moravian Belgian Horse, Silesian Noriker, Kladruber, Kinsky horse, Czech Warmblood and Czech Sport Pony. These breeds are also compared with each other, since each country has some breed that is similar to another one from the second country. Only Dutch Harness Horse and Czech Sport Pony cannot be compared to any other breed, because the former does not have its equivalent anywhere in the world and the latter does not find its equivalent among Dutch breeds because the Netherlands does not have its own indigenous breed of ponies.

The third part of the theses is concerned with Dutch and Czech horse breeding. The Dutch have been very successful in breeding over the last years. The Czech Republic does not belong to world powers regarding horse breeding; however, it has its honorary place in the worldwide breeding, for the breeding of Kladruber alone.

The last part of the thesis is constituted by export and import of the horses of these two countries. The Czech Republic is not anywhere near rivalling the Netherlands, which ranks in the fourth place in the world export of horses. For instance, the Kladruber white horses are used in Danish and Swedish royal stables.

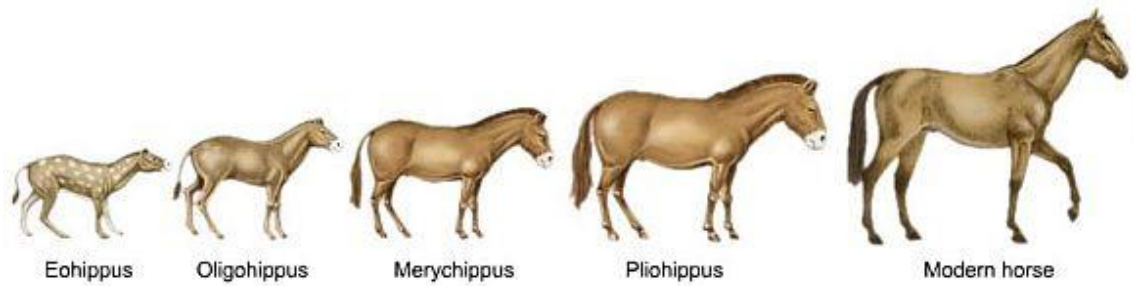
A component of the thesis is a picture appendix, which expands the commentary about the evolution of the horse as animal species and the description of above mentioned horse breeds of the Netherlands and the Czech Republic.

The goal of the theses is to give an overview of horse breeds of the Netherlands and the Czech Republic and their comparison. Further, the emphasis is put on the methods

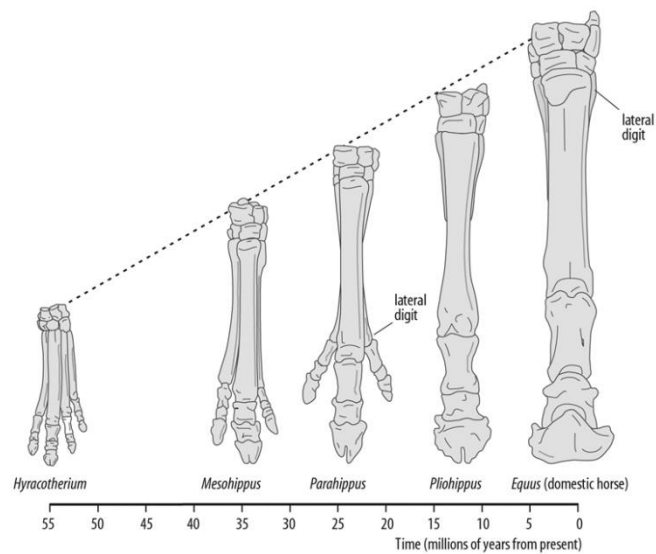
of horse breeding in these two countries and their success rate concerning the export and import of horses.

Bijlagen

Bijlage nr. 1: De evolutie van het paard⁸⁷

Bijlage nr. 2: De evolutie van de paardenhoef⁸⁸

⁸⁷ “Evolutie van het paard” *Fenomenologie* – Tom van Gelder (online). Beschikbaar op: <http://tomvangelder.antrovista.com/evolutie-van-het-paard-76m71.html> [cit. 29 april 2017]

⁸⁸ “De evolutie van de paardenhoef” *Paardenhoeven.info* (online). <Beschikbaar op: <http://paardenhoeven.info/blog/2012/12/01/de-evolutie-van-de-paardenhoef/>> [cit. 29 april 2017]

Bijlage nr. 3: Het Nederlandse trekpaard⁸⁹

Bijlage nr. 4: Het Friese paard⁹⁰

⁸⁹ MCBANE, S. *De paarderassen encyclopedie*. Librero b.v. 2004. p. 142

⁹⁰ 2015, “Geld stroomt binnen voor docu Friese paard” *Friesland POST* (online). Beschikbaar op: <<https://www.friesland-post.nl/geld-stroomt-binnen-voor-docu-friese-paard/>> [cit. 29 april 2017]

Bijlage nr. 5: Het achtspan Friese paarden⁹¹

Bijlage nr. 6: De Gelderlander hengst Wilskracht⁹²

⁹¹ DIJKSTRA, E. *Fryske Hynder: de geschiedenis van het Friese paard*. Reed Business Information. 2002. p. 69

⁹² “Wilskracht” *Familie van Lutternveld* (online). Beschikbaar op: <http://familievanlutterveld.nl/wilskracht/> [cit. 29 april 2017]

Bijlage nr. 7: De Groninger merrie Famke⁹³

Bijlage nr. 8: Het KWPN-paard⁹⁴

⁹³ “Het Groninger paard” *Het Groninger Paard Vereniging* (online). Beschikbaar op: <<http://zeldzamerassen.nl/het-groninger-paard/het-groninger-paard/>> [cit. 29 april 2017]

⁹⁴ NIEUWENDIJK, S. *het KWPN-Paard*. Welzo Media. 2004. p. 37

Bijlage nr. 9: Het KWPN-tuigpaard⁹⁵

Bijlage nr. 10: Het Boheems-Moravisch Belgische paard – het mooiste Tsjechische paard van het jaar 2015⁹⁶

⁹⁵ “Dutch Harness Horse or Tuigpaard” *Gelderländer* (online). Beschikbaar op: <<https://cz.pinterest.com/asa0021/gelderl%C3%A4nder/>> [cit. 29 april 2017]

⁹⁶ Jiří Křepelka, 2015, “Nejkrásnější kůň ČR 2015: chladnokrevná plemena - vyhrává 1437 Maral” *EQUICHANNEL.cz* (online). Beschikbaar op: <<http://www.equichannel.cz/nejkrasnejsi-kun-cr-2015-chladnokrevna-plemena-vyhra-1437-maral>> [cit. 29 april 2017]

Bijlage nr. 11: De Silezische Norikers⁹⁷

Bijlage nr. 12: Het twalfspan Kladrubers⁹⁸

⁹⁷ “Úvod” *Centrum Slezského Norika* (online). <Beschikbaar op: <http://www.centrum-slezsky-norik.cz/?Uvod/1>> [cit. 29 april 2017]

⁹⁸ “Hřebčín Kladruby otevřel po rekonstrukci své brány“ *EQUITV.cz* (online). Beschikbaar op: <<http://www.equitv.cz/video/Hrebcin-Kladruby-otevrel-po-rekonstrukci-sve-brany.html>> [cit. 29 april 2017]

Bijlage nr. 13: Het Kinsky-paard Česarion Kinský⁹⁹

Bijlage nr. 14: De Tsjechische sport pony¹⁰⁰

⁹⁹ 2013, “Hlasujte v anketě "Nejkrásnější kůň ČR 2013"“ *Svaz chovatelů koní Kinských* (online).

Beschikbaar op: <<http://www.schkk.cz/clanky/dokumenty/vysledky-z-vystav-a-prehlidek/hlasujte-v-ankete--nejkrasnejsi-kun-cr-2013-.html>> [cit. 29 april 2017]

¹⁰⁰ “Český sportovní pony” *Koničci.cz* (online). Beschikbaar op: <<http://cesky-sportovni-pony.konicki.cz/>> [cit. 29 april 2017]

Bijlage nr. 15: De Trakehnse hengst Quoniam geboren in 1954¹⁰¹

Bijlage nr. 16: De Hannoverse hengst Lopez geboren in 1978¹⁰²

¹⁰¹ SIXTA, V. *Nejvýznamnější plemenici v chovu českého teplokrevníka*. Jihlava: Cavalier Publishing. 2006. p. 90

¹⁰² SIXTA, V. *Nejvýznamnější plemenici* (2006), p. 130

Bijlage nr. 17: De Hannoverse hengst Taarlo geboren in 1978¹⁰³

Bijlage nr. 18: Het Tsjechische warmbloed fokhengst Mineral¹⁰⁴

¹⁰³ SIXTA, V. *Nejvýznamnější plemění* (2006), p. 142

¹⁰⁴ "718 Mineral" *studbookcs.cz* (online). Beschikbaar op:
<<https://www.studbookcs.cz/plemenici1/718%20MINERAL.htm>> [cit. 29 april 2017]

Bijlage nr. 19: De zwarte Kladruber Solo Farola XXX – het mooiste Tsjechische paard van het jaar 2015¹⁰⁵

Bijlage nr. 20: De Kladruber fokhengst Generale Pastorela VII¹⁰⁶

¹⁰⁵ Lucie Hladová, 2015, “Solo Farola XXX – sólo jízda!” *ASCHK ČR* (online). Beschikbaar op: <<http://www.aschk.cz/clanky/solo-farola-xxx-solo-jizda>> [cit. 29 april 2017]

¹⁰⁶ REGNER, K. *Hlavní plemeníci hřebčína v Kladrubech nad Labem v letech 1986 – 2012*. 2014. p. 33

Bijlage nr. 21: De Kladruber fokhengst Rudolfo Curiosa V¹⁰⁷

Bijlage nr. 22: Het KWPN-dressuurpaard Valegro¹⁰⁸

¹⁰⁷ REGNER, K. *Hlavní plemeníci* (2014), p. 135

¹⁰⁸ Louise Eccles, Katherine Faulkner, 2012, "To the tune of Land, Hope and Glory... the most patriotic gold of all: Charlotte Dujardin and Valegro become dressage champions" *MailOnline* (online). Beschikbaar op: <<http://www.dailymail.co.uk/news/article-2186089/Olympic-2012-Equestrian-Land-Gold-Glory-Medley-classic-British-tunes-helps-bring-home-dressage-gold-Charlotte-Dujardin-Valegro.html>> [cit. 29 april 2017]

Annotatie

Jméno autora: Valentýna Luňáčková

Název katedry a fakulty: Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci,
katedra nederlandistiky

Název bakalářské práce: Nederlandse en Tsjechische paardenrassen

Anglický název bakalářské práce: Dutch and Czech horse breeds

Český název bakalářské práce: Nizozemská a česká plemena koní

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Kateřina Křížová, Ph.D.

Počet stran: 60

Počet znaků: 98 491

Počet příloh: 22

Počet titulů použité literatury:

a) literární zdroje:	9
b) internetové zdroje:	33

Klíčová slova: paarden, paardenrassen, Tsjechische paarden, Nederlandse paarden, Tsjechië, Nederland, het Friese paard, de Kladruber, het KWPN-paard, het Tsjechische warmbloed, import, export

Krátká charakteristika:

Tato bakalářská práce se věnuje českým a nizozemským plemenům koní, jejich využití, historii a charakterovým vlastnostem. Metodami výzkumu jsou analýzy jednotlivých plemen a porovnání s ostatními. Každému plemenu je věnována celá kapitola, v níž je popisována především možnost využití člověkem, ale také jejich původ a charakterové vlastnosti. Dále je v této práci kladen důraz na nizozemské a české chovatelství a export a import těchto dvou chovatelsky významných zemí.